4.
A-13

«معلم صرف لسان العرب»

(مقدمه)

عرب تلی بزم دینمزنڭ تلی اولدیغندن آنی بلمك بزلره دیناً وادباً ضروردر. وهر بر یات تلنی بلمك شول تلنڭ صرفنی بلمك ایله اولدیغندن هر یرده صبیلرغه ترکی تانیغاندن صوڭ عرب تلینڭ صرفنی اوقوتمق دستور توتلمشدر. ایمدی بزم صبیلرغه صرف اوقته باشلاغانده عربچه تألیف قلنمش رسالەلردن اوقتمق موافق دگلدر. زیرا عرب تلندن برده خبری یوق بالاغه اوّلا عبارەنی مطالعه قیلدرمق ثانیا قاعدەلرنی آڭلاتمق زورمشقة اولەدر. اهل بخاراغه ایاروب سارت بالالری ایچون فارسیچه تألیف قلنمش «شرح عبدالله» کتابنی اوقتمق ایسه بزم ترك بالالرینی اوگراتمك دگل بتون بتونلای اداشدرمقدر. امّا اوز تلمزچه اوقوتلسه بالاغه بیك راحتلك ایله آڭلاتوب آز زمانده مقصودغه ایرشلاجکدر. بو فائدەلرنی ملاحظه قیلوب وطنمزنڭ بالالرینه برخدمت ایتمك نیتیله اوز تلمزچه اوشبو «معلم صرف لسان العرب» نی یازمیه مباشرة ایتدم. وفعللرنڭ هر بابنده نیچه تورلی کلمش مصدرلرینڭ وزنلرینی هم مثاللرینی ذکر ایدوب ترکیچه معنیلرینی بیان قیلدم.

عبدالرحمن

(اخطار)

حرمتلو معلم افندیلرم! بو رسالەنڭ امتحانلرنده یازلمش سؤاللردن باشقه مثاللرده کیتروب شاکردلردن صوراسەڭز وصرفنی آڭلی باشلاغاچ آز آز عربچه سویلاتوب اوگرەتسەڭز آنلرڭ عرب تلی بلملکلرینه کوب سبب اولور ایدڭز. وبو رسالەنی تمام اینکاچ نحو اوگراتملکه کرشدکده بزم «معلم نحو لسان العرب» ایله اوقوتوب بر مرتبه تجربه ایدرساڭز فائدەسینی کندلرڭز تقدیر ایدر ایدڭز.

بسم الله الرحمن الرحيم

علم الصرف: تورلی معنی آنکلانسون ایچون کلمه‌لرنڭ تورلی تورلی ایتلونی بلدره تورغان علمدر.

کلمة: معنی آنکلانغان سوز، مکتب، مسجد، امام، کبی.

کلمة اوچ قسم اسم، فعل، حرف،

اسم: اوچ زمانڭ برسندن باشقه معنی آڭلانغان کلمة‌در، کتاب، قلم کبی.

فعل: اوچ زمانڭ برسی ایله معنی آڭلانغان کلمه‌در، ضَرَبَ کبی معنی‌سی (صوقدی بر ایر اوتکان زمانده).

حرف: اوزندن معنی آڭلانوده غیریگه محتاج اولغان کلمة‌در، «سَافَرْتُ مِنَ الْحَاجِطَرخَانِ اِلَی الْقَزَانِ» دیگانده «من» «الی» کبی. معنی‌سی (سفر قیلدم من حاجطرخاندن قزانغه).

زمان اوچ تورلی: ماضی، حال، مستقبل.

ماضی = اوتکان زمان، حال = حاضرگی زمان، مستقبل کیلاچك زمان.

ودخی کلمه‌لرنڭ جزءلرینه مثلا (مسجد) دیگانده (م) (س) (ج) (د) غه «حرف» وآنلرده‌غی آست اوست‌لرینه «حرکة» دیب ایتلور. حرکة اوچدر: فَتْحه «اوست» ضَمَّة «اوتر» کَسْرَهْ «آست».

اسم حرفلری اعتبار یله اوچ قسم‌در ثلاثی «اوچ حرفلی» زَیْدٌ کبی، رباعی «دورت حرفلی» جُعْفُرٌ کبی، خماسی «بش حرفلی» (جُحْمُرِشٌ) کبی. فعل حرفلری اعتباریله ایکی قسم‌در ثلاثی «اوچ حرفلی» ضَرَبَ کبی رباعی «دورت حرفلی» دَحْرَجَ کبی

---

* امتحان = علم الصرف نه‌در؟ کلمه نه‌در؟ نیچه قسم؟ نه‌لر؟ کلمه‌نڭ جزءلرینه نه دیناور؟ آست اوست اوتره نه دیناور؟

میزان «۱»

عرب کلمه‌لرینڭ میزانی «ف – ع – ل» در، کلمه‌ده اوشبو حرفلرنڭ برابرنده اولغان حرفلرنی «حرف اصلی» اوشبو حرفلرنڭ برابرنده اولمغان حرفلرنی «حرف زائد» دیرلر (اَکْرَمَ) کبی (اَفْعَلَ) وزننده‌در بونده‌غی «ا» حرف زائد «ك، ر، م» حرف اصلیلردر. اوزنده حرف زائد اولمغان کلمه‌نی «مُجَرَّد» دیرلر (ضَرَبَ) کبی (فَعَلَ) وزننده.
اوزنده حرف زائد بار کلمه‌نی «مَزید» دیرلر (اَکْرَمَ) کبی. حرف اصلی ثلاثی‌ده اوچ «فا عین بر لام» برابرنده زَیْدٌ ضَرَبَ کبی فَعْلٌ فَعَلَ وزننده‌در، رباعی‌ده دورتدر فا عین ایکی لام برابرنده (جَعْفَرٌ) (دَحْرَجَ) کبی فَعْلَلٌ فَعْلَلَ وزننده‌در. خماسی‌ده بشدر فا عین اوچ لام برابرنده (جَحْمَرِشٌ) کبی فَعْلَلِلٌ وزننده‌در. حرف علة اوچدر: واو، الف، یادر.

اسم فعل ینه سکز قسم اولور: صحیح، مضاعف، مثال، اجوف، ناقص، لفیف، ملتوی، مهموز.

صحیح = فاسی عینی لامی برابرنده حرف علة همزه هم برجنسدن ایکی حرف بولماس ضَرْبٌ ضَرَبَ کبی (بوڭا سالم هم دیلور)

مضاعف ایکی تورلی مضاعف ثلاثی، مضاعف رباعی،

مضاعف ثلاثی = عینی لامی برابرنده برجنسدن ایکی حرف اولور فَرٌّ فَرَّ کبی.

مضاعف رباعی = فاسی ایله اوّلگی لامی برابرنده هم عینی ایله

«۱» – تنبیه – میزان: اوزی برله نرسه اولچانه تورغان اولچاوچ در. «ر نرسه‌نڭ اوزینه قاراب اولچاوچی بوله‌در آغرلق ینکللکنی «چیکلکی» برله، اوزونلقنی «آرشین» برله وقتنی «ساعت» برله اولچاندیگی کبی عرب کلمه‌لرینی «ف ع ل» برله اولچالنه‌در. اولچامك‌نڭ روشی کتابده یازلغانچه‌در. بونی معلم افندیلر مبتدیلرنڭ فهمینه قاراب توشندررلر.

ایکنچی لامی برابرنده برجنسدن ایکی حرف اولور، زَلْزَلْ ، زَلزَلَ کبی.

مثال = فاسی برابرنده حرف علة اولور، وَعْدٌ، وَعَدَ کبی.

اجوف = عینی برابرنده حرف علة اولور، قَوْلٌ قَوَلَ، کبی.

ناقص = لامی برابرنده حرف علة اولور، رَمْیٌ ، رَمَیَ کبی.

لفیف = عینی لامی برابرنده حرف علة اولور، قَوْیٌ قَوَیَ کبی بونکا «لفیف مقرون» دیئلور.

ملتوی = فاسی لامی برابرنده حرف علة اولور وَشْیٌ وَشَیَ کبی بونکا «لفیف مفروق» دیئلور.

مهموز=فا،عین، لام‌نڭ بری برابرنده همزه اولور، أَخَذَ، سَأَلَ ، قَرَأَ کبی.

امتحان = کلمه‌لرنڭ میزانی نه‌لر؟ حرف نیچه اوله بلور؟ مجرد ، مزید نه‌لر؟ حرف علة نیچه؟ نه‌لر؟ اسم ، فعل قسم‌لری نه‌لر؟ وثب صرصر عضض نه‌لر؟ هر قایوسنی برام برام سویله اوغلان؟

اشتقاق

اشتقاق=آرالرنده معنی‌ده هم حروفده مناسبة «*» بولغان ایکی لفظنڭ برنی ایکنچیدن چغارمقدر. اسم‌ینه ایکی قسم‌در جامد، مصدردر. اوزندن هیچ برنرسه اشتقاق قیلنماسه اسم جامددر «رَجُلٌ» کبی. اوزندن بر نیچه نرسه اشتقاق قیلنورسه اسم مصدردر «ضَرْبٌ» کبی وهر وقت مصدرنڭ ترکی معناسینڭ آخرنده «مق» یاکه «مك» اولور، ضَرْبٌ «صوقمق» کبی قَتْلٌ «اوترمك» کبی. مصدردن اوشبو اون ایکی نرسه اشتقاق قیلنه‌در: ماضی ، مضارع ، اسم‌فاعل ، اسم مفعول ، جحد ، نفی ، امر، نهی ، اسم زمان ، اسم مکان ، اسم آلة ، اسم تفضیل . ماضی

«*» مناسبة - کلشودر .

اورندن اوتکان زمان آڭلانغان فعلدر. مضارع: اورندن حال ایله مستقبل نڭ برسی آڭلانغان فعلدر. اسم فاعل: اش قیلوچی ذات آڭلانغان اسمدر. اسم مفعول: اش قیلنمش ذات آڭلانغان اسمدر، جحد: ماضی‌ده انکار قیلو آڭلانغان فعلدر. نفی: مستقبل‌ده انکار قیلو آڭلانغان فعلدر. امر: بیورمق آڭلانغان فعلدر. نهی: طیماق آڭلانغان فعلدر. اسم زمان: اش قیلنغان وقت آڭلانغان اسمدر. اسم مکان: اش قیلنغان اورن آڭلانغان اسمدر. اسم آلت: اوزی برله اش قیلنه تورغان قورالغه اسمدر. اسم تفضیل: آرتغراق اش قیلونی بلدرگان اسمدر. ضَرْبٌ مصدر. بوندن اون ایکی نرسه بویله اشتقاق قیلنه‌در: ضَرَبَ ماضی، یَضْرِبُ مضارع ضارِبٌ اسم فاعل، مَضْرُوبٌ اسم‌مفعول، لم‌یَضْرِبْ جحد، لایَضْرِبُ نفی، اِضْرِبْ امر حاضر، لِیَضْرِبْ امر غائب، لاتَضْرِبْ نهی، مَضْرِبٌ اسم زمانِ هم اسم مکان، مِضْرَبٌ اسم آلة، اَضْرَبُ اسم تفضیل. معنی‌لری: «ضَرْبٌ» صوقمق «ضَرَبَ» صوقدی اول بر ایر اوتکان زمانده «یَضْرِبُ» صوغار اول بر ایر کلاچك زمانده «ضارِبٌ» صوقغوچی اول بر ایر «مَضْرُوبٌ» صوغلمش اول بر ایر «لَمْ یَضْرِبْ» صوقمادی اول بر ایر اوتکان زمانده «لایَضْرِبُ» صوقماس اول اول بر ایر کلاچك زمانده «اِضْرِبْ» صوق سن بر ایر «لِیَضْرِبْ» صوقسن اول بر ایر «لاتَضْرِبْ» صوقمه سن بر ایر «مَضْرِبٌ» صوغا تورغان زمان یاکه صوغا تورغان اورن «مِضْرَبٌ» صوغا تورغان قورال «اَضْرَبُ» آرتغراق صوقغوچی.

هر فعلدن بر اش آڭلانادر واول اشنی قیلوچی‌غه، فاعل دینله‌در

فعل‌دن آڭلانغان اش اگر فاعل‌دن اوزسه اول فعل‌گه «فعل‌متعدی» دینله‌در ، ضَرَبَ کبی «*» فاعل‌دن اوزماینچه فاعل‌ده‌گنه تورسه (فعل‌لازم) دیلنه‌در جلس کبی. واول فاعلده واحد یاکه تثنیه یاکه جمع اولادر «واحد» برگه «تثنیه» ایکی‌گه «جمع» ایکی‌دن آرتق‌غه ایتولادر .بونلرڭ هر قایوسی متکلم اولور ، مخاطب اولور ، غائب اولور. «متکلم» سوزسویلاگوچی «مخاطب» سوز اوزینه سویلانوچی «غائب» آندن سوز سویلانوچی ، بونلرڭ هر قایوسی مذکر یا مؤنث اولور «مذکر» ایر «مؤنث» خاتون. دخیده فعل‌نڭ فاعلی بلنورسه «معلوم‌فعل» دیلنور ضَرَبَ کبی فاعلی بلنمازسه «مجهول‌فعل» دیلنور ضُرِبَ کبی.

امتحان = اشتقاق نه‌در؟ اسم جامد , اسم مصدر نه‌در؟ مصدردن نیچه نرسه اشتقاق قلنور؟ ضرب‌دن اشتاق قیلوب کورسات؟ قصددن اشتاق قیل؟ فعل متعدی وفعل لازم نه‌در؟ فاعل نیچه تورلی معلوم فعل نیندای؟ مجهول فعل نه‌در؟

ماضی اون دورت صیغه‌ده کیلور بونلردر

ضَرَبَ «صوقدی اول بر ایر اوتکان زمانده» واحدمذکرغائب صیغه‌سی

ضَرَبَا «صوقدی اول ایکی ایر اوتکان زمانده» تثنیه‌مذکرغائبَیْن صیغه‌سی

ضَرَبُوا «صوقدیلر اول کوب ایرلر اوتکان زمانده» جمع‌مذکرغائبین صیغه‌سی

ضَرَبَتْ «صوقدی اول بر خاتون اوتکان زمانده» واحده‌مؤنث‌غائبه صیغه‌سی

ضَرَبَتَا «صوقدی اول ایکی خاتون اوتکان زمانده» تثنیه‌مؤنث‌غائبَتَیْن صیغه‌سی

«*» ضرب فعلندن صوقمق دیلگان اش آڭلانادر واول اشنی قیلوچی‌سی فاعلدر صوقمق نعلی فاعلدن صوغلمش‌غه اوزادر وشونڭ ایچونده «ضرب» غه فعل متعدی دینله‌در .

ضَرَبْنَ «صوقدیلرا ول کوب خاتونلرا وتکان زماندا» جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

ضَرَبْتَ «صوقدنک سن بر ایر اوتکان زماندا» واحد مذکر مخاطَب صیغه‌سی

ضَرَبْتُمَا «صوقدنگز سز ایکی ایر اوتکان زمانده» تثنیه مذکر مخاطَبَیْن صیغه‌سی

ضَرَبْتُمْ «صوقدنگز سز کوب ایرلر اوتکان زمانده» جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

ضَرَبْتِ «صوقدنک سن بر خاتون اوتکان زماندا» واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

ضَرَبْتُمَا (صوقدنگز سز ایکی خاتون اوتکان زماندا) تثنیه مؤنث مخاطَبَتَیْن صیغه‌سی

ضَرَبْتُنَّ (صوقدنگز سز کوب خاتونلر اوتکان زماندا) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی

ضَرَبْتُ (صوقدم بن بر ایر یا که بر خاتون اوتکان زماندا) واحد متکلم صیغه‌سی

ضَرَبْنَا (صوقدق بز کوب ایرلر یا کوب خاتونلر اوتکان زماندا) جمع متکلم صیغه‌سی

فعل ماضی نی مجهول قیلماقنک روشی: آخرینک آلدنده‌غی حرفنی کسره‌لی و اول حرفنک آلدنده‌غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه‌لی قیلماق ایله اولور. اوشبو روشچه «ضَرَبَ» معلوم فعل ایدی آخرینک آلدنداغی حرف رانی کسره‌لی قیلدق (ضَرِبَ) اولدی، رانک آلدنده‌غی حرکه‌لی حرف ضادنی ضمه‌لی قیلدق (ضُرِبَ) اولدی. صرفی:

ضُرِبَ (صوغلدی اول بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

ضُرِبَا (صوغلدی اول ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

ضُرِبُوا (صوغلدیلر اول کوب ایرلر اوتکان زماندا) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

ضُرِبَتْ (صوغلدی اول بر خاتون اوتکان زماندا) واحد مؤنث غائبه صیغه‌سی

ضُرِبَتَا (صوغلدی اول ایکی خاتون اوتکان زماندا تثنیه مؤنث غائبتَیْن صیغه‌سی

ضُرِبْنَ (صوغلدیلرا ول کوب خاتونلرا وتکان زماندا) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

ضُرِبْتَ (صوغلدك سن بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر مخاطَب صیغه سی
ضُرِبْتُمَا (صوغلدکز سز ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر مخاطبَیْن صیغه سی
ضُرِبْتُمْ (صوغلدکز سز کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه سی
ضُرِبْتِ (صوغلدك سن بر خاتون اوتکان زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صیغه سی
ضُرِبْتُمَا (صوغلدکز سز ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبَتَیْن صیغه
ضُرِبْتُنَّ (صوغلدکز سز کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه
ضُرِبْتُ صوغلدم بن ایر یا که بر خاتون اوتکان زمانده) واحد متکلم صیغه سی
ضُرِبْنَا (صوغلدق بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع متکلم صیغه
معلوم فعل نی (مبنی للفاعل) مجهول فعل نی (مبنی للمفعول) دیوبده آتارلر.
مضارع هم اون دورت صیغه ده کیلور وهر قیوسینڭ اوّلنده یا، تا،
الف، نون، حرفلرندن برسی اولور صرفی بویله در: مضارع
يُضْرَبُ (صوغار اول بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر غائب صیغه سی
يُضْرَبَانِ (صوغارلر اول ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر غائبَیْن صیغه سی
يُضْرَبُونَ (صوغارلر اول کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه سی
تُضْرَبُ (صوغار اول بر خاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه سی
تُضْرَبَانِ (صوغارلر اول ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث غائبتَیْن صیغه
يُضْرَبْنَ (صوغارلر کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه سی
تُضْرَبُ (صوغارسن سن بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه سی
تُضْرَبَانِ (صوغارسز سز ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر مخاطبَیْن ضیغه سی
تُضْرَبُونَ (صوغارسز سز کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه سی
تُضْرَبِينَ (صوغارسن سن بر خاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صیغه سی

تَضْرِبْانِ (صوغارسز سز ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتَین صیغه

تَضْرِبْنَ (صوغارسز سز کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤمث مخاطبات صیغه

اَضْرِبُ (صوغارمن بن بر ایر یا که بن بر خاتون کلاچك زمانده) واحد متکلم صیغه

نَضْرِبُ (صوغارمز بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع متکلم

مضارع لرنك اوّلنده‌گی یا، تا، الف، نون لرغه «حرف مضارعة» دیب ایتلنه‌در.

فعل مضارعنی مجهول قیلماقنك روشی

آخرینك آلدنده‌غی حرفنی فتحه‌لی، وحرف مضارعتنی ضمه‌لی قیلماق ایله اولور. او شبو روشچه: یَضْرِبُ معلوم فعل ایدی آخرینك آلدنده‌غی حرفنی فتحه‌لی قیلدق یَضْرَبُ، حرف مضارعتنی ضمّه‌لی قیلدق یُضْرَبُ صرفی:

یُضْرَبُ (صوغلر اول بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

یُضْرَبْانِ (صوغلرلر اول ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

یُضْرَبُونَ (صوغلرلر اول کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

تُضْرَبُ (صوغلر اول بر خاتون کلاچك زمانده) واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی

تُضْرَبْانِ (صوغلرلر اول ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه

یُضْرَبْنَ (صوغلرلر اول کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

تُضْرَبُ (صوغلورسن سن بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی

تُضْرَبْانِ (صوغلرسز سز ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی

تُضْرَبُونَ (صوغلرسز سز کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

تُضْرَبِینَ (صوغلرسن سن بر خاتون کلاچك زمانده) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

تُضْرَبْانِ (صوغلرسز سز ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه

تَضْرِبْنَ (صوغلرسز کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه سی

أَضْرِبُ (صوغلرمن بن بر ایر یا که بر خاتون کلاچك زمانده) واحد متکلم صیغه سی

نَضْرِبُ (صوغلرمز بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع متکلم (*)

امتحان = فعل ماضی نیچه صیغه ده؟ معلوم فعلنی مجهول قیلمق روشی نه در؟ قصدنی مجهول قیل دم صرف قیل؟ مضارع فعل نیچه صیغه ده؟ معلومنی مجهول قیلمق نه ایله اولور؟ یقصدنی مجهول دم صرف قیل؟ معلوم، مجهول فعللره ینه نیچوك دیلور؟

﴿اسم فاعل﴾ ثلاثی مجرددن هر وقتده (فَاعِلٌ) وزنده کلور ضَارِبٌ کبی

ضَارِبٌ « صوقغوچی بر ایر » واحد مذکر صیغه سی

ضَارِبَانِ « صوقغوچی ایکی ایر » تثنیه مذکر صیغه سی

ضَارِبُونَ « صوقغوچی کوب ایرلر » جمع مذکر صیغه سی

ضَارِبَةٌ « صوقغوچی بر خاتون » واحد مؤنث صیغه سی

ضَارِبَتَانِ «صوقغوچی ایکی خاتون» تثنیه مؤنث صیغه سی

ضَارِبَاتٌ « صوقغوچی ایکی خاتون » جمع مؤنث صیغه سی

اسم فاعل ثلاثی مجردکه باشقه دن فعل مضارعنك معلومی وزننده کیلور حرف مضارعة اورنینه ضمه لی میم کیتروب و آخرینك آلدنداغی حرفنی کسره لی قیلو برله مُکْرِمٌ، مُفَرِّحٌ، مُدَحْرِجٌ، مُتَدَحْرِجٌ کبی.

لازم فعللرنك بعضسندن اسم فاعل اورنینه صفة مشبهة اشتقاق قیلنور.

صفة مشبهة نك معناسی ده اسم فاعل معناسی کبیدر لکن اسم فاعلده مصدر فاعلدن صادر اولور نتاکه ضَارِبٌ ایتولادر ضَرْبٌ صادر

(*) فعل مضارع حال ایله مستقبل آراسنده مشترك اولدغندن « يَضْرِبُ » نی صوغادر اول بر ایر حاضر زمانده «يَضْرِبُ» نی صوغلادر اول بر ایر حاضر زمانده دیب ترجمه قیلمق دم درستدر .

اولغان کشیگه امّا صفت مشبهه‌ده مصدر فاعل‌گه ثابت اولور فاعل‌دن صادر اولماس حُسْنٌ «کورکام بولغوچی» کبی بونـك مصدری حُسْن فاعل‌گه، آنجق ثابت در صادر دگل در.(*) صفت مشبهه اون سکز وزنده کلمش در :

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
فَعْلٌ	صَعْبٌ	چیتن	فَعِیلٌ	کَرِیمٌ	حرمتلی
فِعْلٌ	صِفْرٌ	بوش	فُعَالٌ	شُجَاعٌ	بهادر
فُعْلٌ	حُرٌّ	آزاد	فَعَالٌ	جَبَانٌ	قورقاق
فَعَلٌ	حَسَنٌ	کورکام	فَیْعِلٌ	طَیِّبٌ	خوش
فَعِلٌ	فَطِنٌ	زیراك	فَیْعَلٌ	صَیْهَدٌ	اوزون
فُعُلٌ	جُنُبٌ	غسل‌سز	فَعْلَالٌ	رَصْرَاصٌ	بلك و محکم
فَعْلَانٌ	عَطْشَانٌ	صوصاغان	فُعْلَانٌ	عُرْیَانٌ	یالانغاچ
فُعْلَی	حُبْلَی	قورصاقلی خاتون	اَفْعَلُ	اَعْرَجُ	آقصاق
فَعْلَاءُ	وَجْنَاءُ	کوچلی توه	فَعْلَی	عَطْشَی	صوصاغان خاتون

﴿اسم مفعول﴾ ثلاثی مجرددن هر وقتده مَفْعُولٌ وزننده کیلور مَضْرُوبٌ کبی

مَضْرُوبٌ «صوغامش بر ایر» واحد مذکر صیغه‌سی

مَضْرُوبَانِ «صوغلمش ایکی ایر» تثنیه مذکر صیغه‌سی

مَضْرُوبُونَ «صوغلمش کوب ایرلر» جمع مذکر صیغه‌سی

مَضْرُوبَةٌ «صوغلمش بر خاتون» واحد مؤنث صیغه‌سی

(*) حَسَنٌ کورکام بولمق. صادر ـ بولوچی دیمکدر ثابت ـ توروچی دیمکدر.

مَضْرُوبَتَانِ «صوغلمش ایکی خاتون» تثنیه‌مؤنث صیغه‌سی

مَضْرُوبَاتٌ «صوغلمش کوب خاتونلر» جمع مؤنث صیغه‌سی

اسم مفعول ثلاثی مجرددن باشقه‌دن فعل‌مضارع‌نڭ مجهولی وزننده کلور حرف مضارعة اورنینه ضمه‌لی میم کتورمك وآخرینڭ آلدنده‌غی حرفنی فتحه‌لی قیلماق ایله مُکْرَمٌ ، مُفَرَّحٌ ، مُدَحْرَجٌ ، مُتَدَحْرَجٌ کبی .

اسم مفعول متعدی فعلنڭ مصدرندن اشتقاق قیلندقده کندی صرف قیلنور، ننا که مثالنی اوقودڭ . لازم‌فعلنڭ مصدرندن اشتقاق قلندقده اسم‌مفعولڭ آخرینه (به) (فیه) (علیه) کبی لفظلرینڭ بری قوشلوب بونلر صرف قیلنور. صرفی بویله : ممروربه ، ممروربهما ، ممروربهم، ممروربها ، ممروربهما ، ممروربهن .

امتحان = اسم فاعل ثلاثی مجرددن نه وزنده؟ ثلاثی مجرددن باشقه‌دن نه وزنده کلمش؟ اسم فاعل ایله صفة مشبهة آراسنده فرق نه‌در؟ صفة مشبهة نڭ وزنلری نیچه‌در نه‌لر؟ اسم مفعول نه وزنده؟ لازم فعللرنڭ اسم مفعوللری نیچوك صرف ایدله‌در؟

جحد

مضارع فعلنڭ اولینه «لَمْ» کیترولسه جحد فعل بولور لَمْ یَضْرِبْ کبی «لم» آخری صحیح اولغان فعللرده واحدلرنڭ آخرندن حرکتنی مخاطبه تثنیه جمع‌لرنڭ آخرندن نوننی توشورور ، آخری حرف علة اولغان فعللرده واحدلردن حرف علتنی مخاطبه تثنیه جمع‌لردن نوننی توشورور. اما جمع مؤنث‌لرنڭ آخرنده‌گی نونلر ضمیر اولدقلرندن اول نونلر هیچ بر وقت توشمیلر، ینه «لم» مضارع فعلنڭ معنی‌سنی ماضیغه نقل قیلوب هم انکار قیله‌در صرفی بویله‌در :

لَمْ یَضْرِبْ (صوقمادی اول بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

لَمْ يَضْرِبَا (صوقمادیلر اول ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه سی
لَمْ يَضْرِبُوا (صوقمادیلر اول کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه سی
لَمْ تَضْرِبْ (صوقمادی اول بر خاتون اوتکان زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه سی
لَمْ تَضْرِبَا (صوقمادیلر اول ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه
لَمْ يَضْرِبْنَ (صوقمادیلر اول کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مث غائبات صیغه
لَمْ تَضْرِبْ (صوقمادڭ سن بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه سی
لَمْ تَضْرِبَا (صوقمادڭز سز ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه سی
لَمْ تَضْرِبُوا (صوقمادڭز سز کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه
لَمْ تَضْرِبِي (صوقمادڭ سن بر خاتون اوتکان زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صیغه سی
لَمْ تَضْرِبَا (صوقمادڭز سز ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه
لَمْ تَضْرِبْنَ (صوقمادڭز سز کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه
لَمْ أَضْرِبْ (صوقمادم بن بر ایر یا که بر خاتون اوتکان زمانده) واحد متکلم صیغه سی
لَمْ نَضْرِبْ (صوقمادق بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع متکلم

جحد فعلنڭ مجهولی هم اون ذورت صیغه ده

لَمْ يُضْرَبْ (صوغلمادی اول بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر غائب صیغه سی
لَمْ يُضْرَبَا (صوغلمادیلر اول ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه
لَمْ يُضْرَبُوا (صوغلمادیلر اول کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه
لَمْ تُضْرَبْ (صوغلمادی اول بر خاتون اوتکان زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه
لَمْ تُضْرَبَا (صوغلمادیلر اول ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صه
لَمْ يُضْرَبْنَ (صوغلمادیلر اول کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مؤنث غائبات صه
لَمْ تُضْرَبْ (صوغلمادڭ سن بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه سی

لم تضربا (صوغلمادکزسز ایکی ایرا وتکان زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه سی
لم تضربوا (صوغلمادکزسز کوب ایرلرا وتکان زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه
لم تضربی (صوغلمادک سن برخاتون اوتکان زمانده) واحده مؤنث مخاطبه صیغه سی
لم تضربا (صوغلمادکزسز ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین ص
لم تضربن (صوغلمادکزسز کوب خاتونلرا وتکان زمانده) جمع مونث مخاطبات صیغه
لم اضرب (صوغلمادم بن بر ایر یا که برخاتون اوتکان زمانده) واحد متکلم صیغه
لم نضرب (صوغلمادق بزکوب ایرلر یا که کوب خاتونلرا وتکان زمانده) جمع متکلم

﴿ نفی ﴾ فعل مضارع نك اوّلینه (لا) کیتر واسه نفی فعل اولور «لا یضرب» کبی (لا) فعل مضارع نك معناسنی استقبال غه خاص قیلوب هم نفی «*» قیلور، بو «لا» گه لاء نافیه دینلور فعل نفی هم اون دورت صیغه ده در . صرفی بویله:

لا یضرب (صوقماس اول بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر غائب صیغه سی
لا یضربان (صوقماسلر اول ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه
لا یضربون (صوقماسلر اول کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه
لا تضرب (صوقماس اول برخاتون کلاچك زمانده) واحده مؤنث غائبه صیغه سی
لا تضربان (صوقماسلرا ول ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغ
لا یضربن (صوقماسلرا ول کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه
لا تضرب (صوقماسسن سن بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه سی
لا تضربان (صوقماسسز سز ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه
لا تضربون (صوقماسسز سز کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه
لا تضربین (صوقماسسن سن بر خاتون کلاچك زمانده) واحده مؤنث مخاطبه صیغه

«*» نفی ـ یوق قیلمق

لا تَضْرِبْانِ (صوقماسسزسز ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه
لا تَضْرِبْنَ (صوقماسسزسز کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه
لا اَضْرِبُ (صوقماسمن بن برابر یا که برخاتون کلاچك زمانده) واحد متکلم صیغه
لا نَضْرِبُ (صوقماسمز بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع متکلم

فعل نفی نك مجهولی هم اون دورت صیغه ده کیلور

لا یُضْرَبُ (صوغلماس اول بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر غائب صیغه سی
لا یُضْرَبانِ (صوغلماسلر اول ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه
لا یُضْرَبُونَ (صوغلماسلر اول کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه
لا تُضْرَبُ (صوغلماس اول بر خاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه سی
لا تُضْرَبانِ (صوغلماسلر اول ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه
لا یُضْرَبْنَ (صوغلماسلر اول کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه
لا تُضْرَبُ (صوغلماسسن سن بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه سی
لا تُضْرَبانِ (صوغلماسسزسز ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه
لا تُضْرَبُونَ (صوغلماسسزسز کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه
لا تُضْرَبِینَ (صوغلماسسن سن برخاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث مخاطبة ص
لا تُضْرَبانِ (صوغلماسسزسز ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین
لا تُضْرَبْنَ (صوغلماسسزسز کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث مخاطبات ص
لا اُضْرَبُ (صوغلماسمن بن بر ایر یا که برخاتون کلاچك زمانده) واحد متکلم صیغه
لا نُضْرَبُ (صوغلماسمز بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع متکلم صیغه سی.

امتحان = فعل جحد نرسه؟ معلومی هم مجهولی نك صرفی نیچوك؟ نفی نه در معلومنی هم مجهولنی صرف قیل؟

﴿ امر ﴾ ایکی قسم ، امر حاضر ، امر غائب در . امر حاضر فعل مضارع نك آلتی مخاطب صیغه‌لرندن کیلور ، امر حاضرنی آلمق نك قاعده‌سی اوشبو ایکی عمل ایله‌در : اوّلگی عمل مضارع نك آخرینه قارالنور ، صحیح اوله ساکن قیلنور ، ناقص اوله حرف علتنی تاشلانور . ایکنچی عمل ، تا حرف مضارعتنی تاشلانور آنك صوڭنده‌غی حرفکه قارالنور حرکتلی اولسه امر تمام اولور ، ساکن اولسه عین فعلینه (*) قارالنور ، کسره‌لی یا فتحه‌لی اولسه ، اوّلینه کسره‌لی همزه کیترلور ، عین فعلی ضمه‌لی اولسه ، اوّلینه ضمه‌لی همزه کیترلور ، شولای امر تمام اولور . امّا افعال بابنده دائما اولینه فتحه‌لی همزه کیترلور اوشبو روشچه : ضَرَبَ یضرب دن امر آلغانده تَضْرِبُ مخاطب صیغه‌سی آخرینه قارایمز آخری (ب) صحیح ساکن قیلدق تَضْرِبْ اولدی تا حرف مضارعتنی تاشلایمز آنك صوڭنده‌غی حرف (ضْ) ساکن عین فعلینه قارایمز (ر) کسره‌لی بس اوّلینه کسره‌لی همزه کیتره‌مز . اِضْرِبْ اولدی ،

صرفی بویله :

اِضْرِبْ « صوق سن بر ایر » واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی

اِضْرِبَا « صوغڭز سز ایکی ایر » تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی

اِضْرِبُوا « صوغڭز سز کوب ایرلر » جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

اِضْرِبِی « صوق سن بر خاتون » واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

اِضْرِبَا « صوغڭز سز ایکی خاتون » تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی

اِضْرِبْنَ « صوغڭز سز کوب خاتونلر » جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی

﴿ امر غائب ﴾ مضارع فعل نك اولینه کسره‌لی « ل » کیترولسه امر

(*) فَعَلَ نك فاسی برابرنده اولان حرفدن « فاء فعل » عینی برابرنده اولان حرفدن « عین فعل » لامی برابرنده اولان حرفدن « لام فعل » دیو سویلنور

غائب اولور، لِيَضْرِبْ كبى بو لام مضارعنك آخرى صحيح اولسه واحد لرنك آخرلدن حركتنى ناقص اولسه حرف علتنى توشورور. تثنيه جمع لرنك آخرلدن نونلرنى ترشورور، لكن جمع مؤنث لرنك نونلرى ضمير اولدقلرندن توشماسلر. دخيله مضارع نك معناسنى اخباردن «**» انشاغه نقل ايدوب هم بيورور. امر غائبك «ل» آلدينه حركةلى حرف قوشولسه «ل» ساكن لى اوقولور «فَلْيَضْرِبُوا» كبى امر غائب نك معلومى سكز صيغه ده كلور آلتى غائب ايكى متكلم ده صرفى بويله:

لِيَضْرِبْ «صوقسن اول برابر» واحد مذكر غائب صيغه سى

لِيَضْرِبَا «صوقسنلر اول ايكى ابر» تثنيه مذكر غائبين صيغه سى

لِيَضْرِبُوا «صوقسنلر اول كوب ابرلر» جمع مذكر غائبين صيغه سى

لِتَضْرِبْ «صوقسن اول برخاتون» واحد مؤنث غائبه صيغه سى

لِتَضْرِبَا «صوقسنلر اول ايكى خاتون» تثنيه مؤنث غائبتين صيغه سى

لِيَضْرِبْنَ «صوقسنلر اول كوب خاتونلر» جمع مؤنث غائبات صيغه سى

لِأَضْرِبْ «صوغيم من بر ابر ياكه بر خاتون» واحد متكلم صيغه سى

لِنَضْرِبْ «صوغيق بز كوب ابرلر ياكه بز كوب خاتونلر» جمع متكلم صيغه سى

﴿ امر غائب مجهولى ﴾ هم اون دورت صيغه ده، صرفى بويله:

لِيُضْرَبْ «صوغلسون اول برابر» واحد مذكر غائب صيغه سى

لِيُضْرَبَا «صوغلسون اول ايكى ابر» تثنيه مذكر غائبين صيغه سى

لِيُضْرَبُوا «صوغلسونلر اول كوب ابرلر» جمع مذكر غائبين صيغه سى

لِتُضْرَبْ (صوغلسون اول برخاتون) واحده مؤنث غائبه صيغه سى

(**) «اخبار» ـ بولاچق اشدن خبر بيرمك. انشآ ـ بولاچاق اشنك بولماقنى ياكه بولماقنى طلب قيلمق.

لِتَضْرِبَا (صوغاسون اول ایکی خاتون) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی

لِیَضْرِبْنَ (صوغاسون اول کوب خاتونلر) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

لِتَضْرِبْ (صوغل‌سن برایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی

لِتَضْرِبَا (صوغاسکز سز ایکی ایر) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی

لِتَضْرِبُوا «صوغاسکز سز کوب ایرلر» جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

لِتَضْرِبِي «صوغل سن بر خاتون» واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

لِتَضْرِبَا (صوغاسکز سز ایکی خاتون) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی

لِتَضْرِبْنَ (صوغاسکز سز کوب خاتونلر) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی

لِأَضْرِبْ (صوغلیم من بر ایر یاکه من بر خاتون) واحد متکلم صیغه‌سی

لِنَضْرِبْ (صوغلیق بز کوب ایرلر یاکه کوب خاتونلر) جمع متکلم صیغه‌سی

امتحان = امر حاضر نه طریقه آلنور؟ امر غائب نیچوک؟ جَلَسَ یَجْلِسُ دن امر حاضر نیچوک اولور؟ امر حاضر نیچه صیغه‌ده؟ امر غائب نیچه صیغه‌ده کیلور؟

﴿نهی﴾ فعل مضارع نلك اوّلینه (لا) کیتروسه نهی فعل اولور. لَاتَضْرِبْ کبی بو (لا) گه (لاء ناهیه) دینلور. (لاناهیه) مضارع نلك معناسنی نهی «*» قیلور وآخری صحیح اولسه واحدلرنلك آخرندن حرکتنی، ناقص اولسه حرف علتنی توشورر، تثنیه جمع‌لردن دخی مخاطبه‌دن نونلرنی توشورر اکن جمع مؤنث‌لردن توشورماز. صرفی بویله:

لَا یَضْرِبْ (صوقماسون اول بر ایر) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

لَا یَضْرِبَا (صوقماسونلر اول ایکی ایر) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

لَا یَضْرِبُوا (صوقماسونلر اول کوب ایرلر) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

«*» نهی ـ طیمق

لاتَضْرِبْ (صوقماسون اول بر خاتون) واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی
لاتَضْرِبا (صوقماسونلر اول ایکی خاتون) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی
لایَضْرِبْنَ (صوقماسونلر اول کوب خاتونلر) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی
لاتَضْرِبْ (صوقمه سن بر ایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
لاتَضْرِبا (صوقماکز سز ایکی ایر) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لاتَضْرِبُوا (صوقماکز سز کوب ایرلر) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لاتَضْرِبِی (صوقمه سن بر خاتون) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی
لاتَضْرِبا (صوقماکز سز ایکی خاتون) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی
لاتَضْرِبْنَ (صوقماکز سز کوب خاتونلر) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی
لااَضْرِبْ (صوقمیم من بر ایر یاکه من بر خاتون) واحد متکلم صیغه‌سی
لانَضْرِبْ (صوقمیق بزکوب ایرلر یاکه بزکوب خاتونلر) جمع متکلم صیغه‌سی
نهی‌نک مجهولی هم اون دورت صیغه‌ده کیلور صرفی بویله :
لایُضْرَبْ «صوغلماسون اول بر ایر» واحد مذکر غائب صیغه‌سی
لایُضْرَبا «صوغلماسون اول ایکی ایر» تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی
لایُضْرَبُوا (صوغلماسونلر اول کوب ایرلر) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی
لاتُضْرَبْ (صوغلماسون اول بر خاتون) واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی
لاتُضْرَبا (صوغلماسونلر اول ایکی خاتون) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی
لایُضْرَبْنَ (صوغلماسونلر اول کوب خاتونلر) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی
لاتُضْرَبْ (صوغلمه سن بر ایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
لاتُضْرَبا (صوغلماکز سز ایکی ایر) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لاتُضْرَبُوا (صوغلماکز سز کوب ایرلر) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

لاتَضْرِبِی (صوغامه سن بر خاتون) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی
لاتَضْرِبَا (صوغاماڭز سز ایکی خاتون) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی
لاتَضْرِبْنَ (صوغاماڭز سز کوب خاتونلر) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی
لااَضْرِبْ (صوغلمایم من برایر یاکه من برخاتون) واحد متکلم صیغه‌سی
لانَضْرِبْ (صوغلمایق بز کوب ایرلر یاکه بز کوب خاتونلر) جمع متکلم صیغه‌سی

﴿ تأکید نونلری ﴾ مستقبل فعلنڭ معنی‌سنی تأکید ایچون آخرینه تأکید نونی توتاشادر. تأکید نونی ایکی تورلی‌در: نون تأکید خفیفه، نون تأکید ثقیله‌در «خفیفه» ساکن‌لی نون «ثقیله» تشدیدلی نوندر. نون تأکید خفیفه واحدلرنڭ هم جمع مذکرلرنڭ آخرینه توتاشور، تثنیه‌لرنڭ وجمع مؤنثنڭلر آخرینه توتاشماز. نون تأکید ثقیله بارچه صیغه‌لرنڭ آخرینه توتاشور. واحدلرگه تأکید نونی طوطاشقانده آخری صحیح بولسه فتحه‌لی اوقولور «اِضْرِبَنْ» کبی تثنیه جمع مذکرلرگه هم مخاطبه‌گه طوطاشقانده بونلرنڭ نونلری حذف «*» قیلنور. اما جمع مؤنثلرنڭ نونلری حذف قیلنماز. دخیده جمع مذکرلرده‌گی واولر مخاطبه‌ده‌گی یاده حذف قیلنورلر نتاکه صرفلرندن معلوم اولور.

نون خفیفه توتاشدقده صرفی بویله:

اِضْرِبَنْ (البته صوق سن برایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
اِضْرِبُنْ (البته صوغڭزسز کوب ایرلر) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی
اِضْرِبِنْ (البته صوق سن برخاتون) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

نون تأکید ثقیله توتاشدقده صرف بویله:

اِضْرِبَنَّ (البته صوق سن برایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
اِضْرِبَانِّ (البته صوغڭز سز ایکی ایر) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی

---

* حذف ـ یوق قیلمق

اَضْرِبُنَّ (البته صوغگز سز کوب ایرار) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

اَضْرِبِنَّ (البته صوق سن بر خاتون) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

اَضْرِبَانِّ (البته صوغگز سز ایکی خاتون) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی

اَضْرِبْنَانِّ (البته، صوغگز سز کوب خاتونلر) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی

نهی، امر غائب هم نهی لری بونارہ قیاس قیل لایَضْرِبَنْ لایَضْرِبَنَّ، لِیَضْرِبَنْ لِیَضْرِبَنَّ، لاتَضْرِبَنْ لاتَضْرِبَنَّ کبی.

امتحان- نهی نرسه؟ تأکیدنونلری نه‌لر؟ نون خفیفه نیچه صیغه‌غه ونون ثقیله نیچه صیغه‌غه توتاشور؟

﴿ اسم زمان اسم مکان ﴾ ثلاثی مجرددن مَفْعِلٌ، مَفْعَلٌ، مَفْعَلَةٌ، مَفْعِلَةٌ، وزنلرنده کیلور. یَفْعِلُ بابندن هم مثالنڭ کلسندن عین فعل‌نڭ کسریله مَفْعِلٌ وزننده کیلور مَضْرِبٌ، مَوْعِدٌ، مَوْضِعٌ کبی. یَفْعُلُ بابندن باشقه‌دن هم ناقص‌نڭ کلسندن عین فعلنڭ فتحیله مَفْعَلٌ وزننده کیلور مَنْصَرٌ، مَرْمًى، مَکْنَسٌ، مَقْرَضٌ کبی. مَفْعَلَةٌ وزننده اولنلر: مَدْرَسَةٌ، مَطْبَعَةٌ، مَحَلَّةٌ، مفازة، کبیلردر. مَفْعِلَةٌ وزننده اولنلر: مَنْزِلَة، مسیرة، مظنة، کبیلردر. ثلاثی مجرددن باشقه‌دن اسم مفعول وزننده کیلور. مُکْرَمٌ، مُفْرَحٌ، مُدْحَرَجٌ، مُتَدَحْرَجٌ کبی. اسم زمان اسم مکان اوچ صیغه‌ده کیلور صرفی بویله:

مَضْرِبٌ «صوغا تورغان برزمان یاکه بر اورن» واحد صیغه‌سی

مَضْرِبَانِ «صوغا تورغان ایکی زمان یاکه ایکی اورن» تثنیه صیغه‌سی

مَضَارِبُ «صوغا تورغان کوب زمان یاکه کوب اورن» جمع صیغه‌سی

﴿ اسم آلة ﴾ ثلاثی مجرددن مِفْعَلٌ یاکه مِفْعَالٌ یا مِفْعَلَةٌ وزننده کیلور. مِسْطَرٌ، مِفْتَاحٌ، مِکْنَسَةٌ کبی. ثلاثی مجرددن باشقه‌دن کلگانی یوق

اسم آلة هم اوچ صیغه‌ده کیلور، صرفی بویله:

مِضْرَبٌ «صوغا تورغان بر قورال» واحد صیغه‌سی

مِضْرَبَانِ «صوغا تورغان ایکی قورال» تثنیه صیغه‌سی

مَضَارِبُ «صوغا تورغان کوب قوراللر» جمع صیغه‌سی

﴿اسم تفضیل﴾ ثلاثی مجرددن مذکر ایچون اَفْعَلُ وزننده کیلور. مؤنث ایچون فُعْلَى وزننده کیلور، اَضْرَبُ ضُرْبَى کبی، ثلاثی مجرددن باشقه‌دن کلگانی یوق صرفی بویله:

اَضْرَبُ «صوقغوچی‌راق بر ایر» واحد مذکر صیغه‌سی

اَضْرَبَانِ «صوقغوچی‌راق ایکی ایر» تثنیه مذکر صیغه‌سی

اَضْرَبُونَ «صوقغوچی‌راق کوب ایرلر» جمع مذکر صیغه‌سی

ضُرْبَى «صوقغوچی‌راق بر خاتون» واحده مؤنث صیغه‌سی

ضُرْبَيَانِ «صوقغوچی‌راق ایکی خاتون» تثنیه مؤنث صیغه‌سی

ضُرْبَيَاتٌ «صوقغوچی‌راق کوب خاتونلر» جمع مؤنث صیغه‌سی

اِمتحان = اسم زمان اسم مکان نه وزنده کیلور؟ اسم آلة نه وزنده؟ بونلر ثلاثی مجرددن باشقه‌دن کلگانمی؟

﴿فصـــل ابواب الافعال﴾

عرب تلنده استعمال قیلنغان فعل‌لر دورت قسم‌ده‌در بونلردر: ثلاثی مجرد، ثلاثی مزید، رباعی مجرد، رباعی مزید. واول دورت قسم یکرمی ایکی بابده کلگانلر اوّلگی قسم ثلاثی مجرد آلتی بابده‌در. ثلاثی مجردنڭ مصدرلری قاعده ایله کلمادش بلکه هر بابدن اشلادش وزنلره مخصوصدر. بو وزنلری هر بابنڭ اوّلنده ذکر ایدلنور. لکن مصدر میمی ثلاثی مجرددن دورت وزنده ثلاثی مجردکه باشقه‌دن اسم مفعولی وزنلده اوامق قاعده اولمشدر. مصدر میمینڭ معناسی مصدر معناسی کبیدر.

﴿ مصدر میمی ﴾ نڭ وزنلری مَفْعَل مَفْعِل مَفْعَلَة مَفْعِلَة در . مثال اولمغان هر ثلاثیده مَفْعَل وزننده کلور : مقصد ، (قصد قیلمق) مأکل ، (آشامق) مردّ ، (قایتارمق) ممرّ (اوتمك) مرام ، (طلب قیلمق) منال (ایرشمك) محیا ، (ترلمك) معنی (قصد قیلمق) کبی . مثالدن مَفْعِل وزننده کلور: مورد ، (کیلمك) مولد ، (تومق) مرهب ، (باغشلامق) مرعد (وعده قیلمق) میسر ، (راحت اولمق) کبی . بعض کلمه لرده اجوف یائی دن بو وزننده کلمه‌لری واردر. مجیٔ ، (کیلمك) مصیر (قایتماق) کبی . مَفْعَلَة وزننه مثال مَرَمَّة ، (توزاتمك) مَیْسَرة ، (قمار اوینامق) مسرّة ، (شادلانمق) ملامة ، (عیبلامك) مخافة ، (قورقمق) مَسْعاة ، (سوز یتکارمك) مَرْضاة ، «رضا بولمق» کبیلردر . مَفْعِلة وزننه مثال : مَعْرِفة ، «بلمك» معیشة «یاشامك» معصیة ، «قارشو بولمق» موعظة ، «وعظ ایتمك» مغفرة «یارلقاماق» کبیلردر.

﴿ ثلاثی مجردڭ برنجی بابی ﴾ ماضیده عینی فتحه‌لی ، مضارعده کسره‌لی ، فَعَلَ یَفْعِلُ بابیدر . مصدری اون بر وزننده کلگاندر :

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
فَعْل	ضَرْب	صوقمق	فَعْل	نَبْح	ایت اورمك
فُعُول	جُلُوس	اولترمق	فَعَلان	لَیّان «١»	ایرمك
فِعْل	کِذْب	یالغانلامق	فِعال	صِراف	دوندرمك
فَعَلَة	غَلَبَة	کوچ یتمك	فَعال	قَضا «٢»	حکم ایتمك
فِعالَة	حِمایة	صاقلامق	فُعَل	هُدَی	حق یولغه کوندرمك
فُعْلان	غُفْران	یارلقامق			

«١» اصلده لَوَیان «٢» قضای

امتحان = بو مصدرلرڭ قیولری صحیح؟ شونلردن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل؟

بو بابنڭ صحیحنه مثال ضَرَبَ یَضْرِبُ مصدری ضَرْبٌ بارچه مشتق ارنڭ صرفی اوزدی . مضاعفینه مثال فَرَّ یَفِرُّ مصدری فرارٌ « قاچمق » برندن اون ایکی نرسه بویله اشتقاق قیلنور فَرَّ ماضی یَفِرُّ مضارع فَارٌّ اسم فاعل مَفْرُورٌ اسم مفعول لم یَفِرَّ جحد لایَفِرُّ نفی فِرَّ امر حاضر لِیَفِرَّ امر غائب لاتَفِرَّ نهی مَفَرٌّ اسم زمان اسم مکان مِفَرٌّ اسم آلة اَفَرُّ اسم تفضیل . فَرَّ اصلده فَرَرَ اوّلگی رانڭ حرکتنی تاشلادق فَرْرَ اولدی اوّلگی رانی ایکنچی راغه ادغام قیلدق فَرَّ اولدی . ادغام بر حرفنی ایکنچی حرفکه کرگزمكدر .

﴿ ١ قاعده ﴾ برجنسدن ایکی حرف بریرده اولوب اوّلگسی ساکن ایکنچسی حرکتلی اولسه اوّلگنی ایکنچیگه ادغام قیلنور . فَرَّنڭ صرفی بویله : فَرَّ فَرَّا فَرُّوا * فَرَّتْ فَرَّتَا فَرَرْنَ * فَرَرْتَ فَرَرْتُمَا فَرَرْتُم * فَرَرْتِ فَرَرْتُمَا فَرَرْتُنَّ * فَرَرْتُ فَرَرْنَا * ماضیده بش صیغه‌ده ادغام لازم غائب ، غائبین ، غائبین ، غائبه ، غائبتین‌ده قالغان طوقز صیغه‌ده ادغام یوق . بعض وقتده جنسداش ایکی حرفنڭ برنی حذف ایدلوبده کلمشدر . قرآن کریمده فَظَلْتُمْ ، شعرده مَسْنَا کبی . اصلده فَظَلَلْتُمْ ، مَسِسْنَا درلر . یَفِرُّ اصلده یَفْرِرُ اوّلگی رانڭ حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك یَفِرْرُ بولدی اولگی رانی ایکنچی راگه ادغام قیلدق یَفِرُّ بولدی ، صرفی بویله : یَفِرُّ یَفِرَّان یَفِرُّونَ * تَفِرُّ تَفِرَّان یَفْرِرْنَ * تَفِرُّ تَفِرَّان تَفِرُّونَ * تَفِرِّینَ تَفِرَّان تَفْرِرْنَ * اَفِرُّ نَفِرُّ * مضارعده ایکی صیغه‌ده ادغام یوق غائبات مخاطباتده قالغان اون ایکی صیغه‌ده ادغام لازم . فُرَّنی مجهول قیلماقنڭ روشی فَرَّنی اصلینه قایتاردق فَرَرَ آخرینڭ آلدنده‌غی حرفنی کسره‌لی قیلدق فُرِرَ آنڭ آلدنده‌غی هر بر حرکتلی

حرفنى ضمه‌لى قيلدق فَرَرُ بولدى فَرَرُنِكْ اوّلـگى راسينِكْ حركتنى طاشلادق فَرْرُ بولدى اوّلـگى رانى ايكنچى راغه ادغام قيلدق فَرَّ بولدى ، صرفى بويله : فَرَّ فَرَّا فَرُّوا * فَرَّتْ فَرَّتَا فَرَرْنَ * فَرَرْتَ فَرَرْتُمَا فَرَرْتُمْ * فَرَرْتِ فَرَرْتُمَا فَرَرْتُنَّ * فَرَرْتُ فَرَرْنَا * ماضى ومضارعنِكْ معلوملرنده ادغام لازم اولغان صيغه‌لرده مجهوللرنده هم لازم ، ادغام درست اولمغانلرنده مجهوللرنده هم درست دگلدر. يَفِرُّ نى مجهول قيلماقنِكْ روش ، يَفِرُّ نى اصلينه قايتاردق يَفْرِرُ آخرينِكْ آلدنداغى حرفنى فتحه‌لى قيلدق يَفْرَرُ حرف مضارعه‌نى ضمه‌لى قيلدق يُفْرَرُ بولدى يُفْرَرُده اوّلـگى رانِكْ حركتنى آلدنده‌غى حرفكه بيردك يُفَرْرُ اوّلـگى رانى ايكنچى راگه ادغام قيلدق يُفَرُّ بولدى صرفى بويله : يُفَرُّ يُفَرَّانِ يُفَرُّونَ * تُفَرُّ تُفَرَّانِ يُفْرَرْنَ * تُفَرُّ تُفَرَّانِ تُفَرُّونَ * تُفَرِّينَ تُفَرَّانِ تُفْرَرْنَ * اُفَرُّ نُفَرُّ * ادغام قيلغانده جنسداش ايكى حرفنِكْ اوّلـكيسينِكْ حركتنى طاشلنه‌دور اول حرف‌نِكْ آلدنده‌غى حرف حركتلى ياكه حرف مد اولسه فَرَّ ، فارّده‌گى كبى . اما ساكن‌لى اولسه حركتنى آلدنده‌غى ساكن‌لى حرفكه بيروله‌دور يفرده‌گى كبى . حرف مد اوچدر : آلدى ضمه‌لى اولن « واو » آلدى فتحه‌لى اولن « الف » آلدى كسره‌لى اولن « يا » در.

اسم فاعل صرفى : فارٌّ فارّانِ فارُّونَ * فارّةٌ فارّتانِ فارّاتٌ * فارٌّ اصلى فارِرٌ اولـگى رانِكْ حركتنى طاشلانوب ايكنچى راغه ادغام قيلندى فارٌّ بولدى قالغانلرده هم شولاى . بو باب‌نِكْ ادغام قيلنغان مضاعفى‌نِكْ آخرنِكْ جزم «*» وقتنده اوچ‌تورلى ايتمك درست : فتحه ، كسره ، ادغام‌نى

(*) جزم وقتى : جحد ، امر حاضر ، امر غائب ، نهى فعللرنده‌در .

آیروب ایتمك . لم یَفِرَّ، لم یَفِرْ، لم یَفْرِرْ کبی . دخی فِرَّ، فِرِ، افْرِرْ کبی ،

جحد صرفی : لم یَفِرَّ لم یَفِرَّا لم یَفِرُّوا * لم تَفِرَّ لم تَفِرَّا لم یَفْرِرْنَ *

لم تَفِرَّ لم تَفِرَّا لم تَفِرُّوا * لم تَفِرِّی لم تَفِرَّا لم تَفْرِرْنَ * لم اَفِرَّ لم نَفِرَّ *

مجهول‌نلك صرفی هم شولایدر. لایَفِرُّ نفی ، صرفی معلومده هم مجهولده

مضارع‌نلك معلومی هم مجهولی کبی‌در. فِرَّ یَفِرُّدن امر آلمق‌نلك روشی

تَفِرُّ مخاطب صیغه‌سی آخرینه قارایمز آخری مدغم آخرنده اوچ وجه

درست فتحه درست تَفِرَّ اولدی تا حرف مضارعتنی طاشلایمز آنلك

صوڭنده‌غی حرف حرکتلی امر تمام اولدی فِرَّ اولدی صرفی بویله :

فِرَّ فِرَّا فِرُّوا * فِرِّی فِرَّا افْرِرْنَ * نون خفیفه ایله فِرَّنْ فِرُّنْ فِرِّنْ

ثقیله ایله فِرَّنَّ فِرَّانِّ فِرُّنَّ * فِرِّنَّ فِرَّانِّ افْرِرْنَانِّ * مَفَرٌّ اسم زمان،

اسم مکان اصلده مَفْرِرٌ صرفی مَفَرٌّ مَفَرَّانِ مَفَارِرُ. مِفَرٌّ اسم آلة اصلده

مِفْرَرٌ صرفی بویله مِفَرٌّ مِفَرَّانِ مفارر . اَفَرُّ اسم تفضیل اصلده اَفْرَرُ

صرفی اَفَرُّ اَفَرَّانِ اَفَرُّونَ * فُرَّی فُرَّیَانِ فُرَّیَاتٌ

امتحان = « حلال » حلال اولمق « دَقَّ » قاقمق « حَقَّ » طوغری اولمق « صِحَّة »

صاغ اولمق بونلردن اون‌ایکی‌نی اشتقاق‌قیل؟ وهر برسنی صرف‌قیلوب معنی‌لرینی سویله ؟

مثال واوینده مثال وَثَبَ یَثِبُ مصدری وِثْبا هم ثِبَة کلور « سکرمك ،

اوتورمق» معنالرنده‌در. بو بابنلك مثال‌واوی‌لرینلك مصدرلرندن واونی

حذف قیلوب آنلك ایچون آخرینه تا کیتروب ایتمکلك درستدر« ثِبَة »

کبی . « علة » وزننده بونلمن اون ایکی نرسه بویله اشتقاق قیلنور :

وَثَبَ ماضی ، یَثِبُ مضارع ، وَاثِبٌ اسم فاعل مَوْثُوبٌ اسم مفعول ، لم یَثِبْ جحد

لایَثِبُ نفی ، ثِبْ امر حاضر، لِیَثِبْ امر غائب ، لاتَثِبْ نهی ، مَوْثِبٌ اسم زمان اسم مکان ، میثابٌ اسم آلة ، اَوْثَبُ اسم تفضیل . یَثِبُ اصلده یَوْثِبُ یا برله کسره آراسینه واو توشدی واونی حذف قیلدق یَثِبُ اولدی « یَعِلُ » وزننده یثبگه ایارتوب تَثِبُ اَثِبُ نَثِبُ‌لردنده واو حذف قیلنور . صرفی بویله : یَثِبُ یَثِبَانِ یَثِبُونَ * تَثِبُ تَثِبَانِ یَثِبْنَ * تَثِبُ تَثِبَانِ تَثِبُونَ * تَثِبِینَ تَثِبَانِ تَثِبْنَ * اَثِبُ نَثِبُ .

﴿ ۲ قاعده ﴾ عرب تلنده یابرله کسره آراسینه توشکان واو هر وقت حذف قیلنور . امّا واونك صونکنده‌غی کسره کیتسه واو کیری قایتور یُوثَبُ کبی . اسم آلة میثابٌ کیله‌در اصلده مِوْثابٌ واو ساکن‌لی آلدی کسره‌لی واونی یاغه قلب «**» قیلدق میثاب اولدی . صرفی: میثابٌ میثابان مواثب .

﴿ ۳ قاعده ﴾ واو ساکن اولوب آلدی کسره‌لی اولسه واونی یاغه قلب قیلنر

امتحان = «وصول» طوطاشمق «سمة» طامغالامق «وصف» بیان قیلمق «وظب» دائم اولمق بو مصدرلردن اشتقاق قیلوب در برسنی صرف قیل ومعنالرینی سویله .

مثال یائیده مثال یَسَرَ یَیْسِرُ مصدری یَسْرًا مَیْسَرَة کیلور «قمار اوینامق» یَسَرَ ماضی یَیْسِرُ مضارع یاسِرٌ اسم فاعل مَیْسُورٌ اسم مفعول لم‌یَیْسِرْ جحد لایَیْسِرُ نفی اِیْسِرْ امر حاضر لِیَیْسِرْ امر غائب لاتَیْسِرْ نهی مَیْسِرٌ اسم زمان اسم مکان میسار اسم آلة اَیْسَرُ اسم تفضیل . یَیْسِرُنك مجهولی یُوسَرُ کیلور اصلده یُیْسَرُ یا ساکن آلدی ضمه‌لی یانی واوغه قلب قیلدق یُوسَرُ .

﴿ ٤ قاعده ﴾ یا ساکن اولوب آلدی ضمه‌لی اولسه یانی واوغه قلب قیلنور اجوفینده مثال باعَ یَبِیعُ مصدری بَیْعٌ در (صاتمق ، صاتب آلمق) معنی‌سنده

«**» قلب ـ آوشدرمق

باعَ ماضی یَبیعُ مضارع بائعٌ اسم فاعل مَبیعٌ اسم مفعول لم یَبِعْ جحد لایَبیعُ نفی بِعْ امر حاضر لِیَبِعْ امر غائب لاتَبِعْ نهی مَبیعٌ اسم زمان اسم مکان مِبْیَعٌ اسم آلة اَبْیَعُ اسم تفضیل. باعَ اصلده بَیَعَ یا حرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق باعَ اولدی.

﴿۵ قاعده﴾ واو، یا حرکتلی اولوب آلدی فتحه‌لی اولسه «واو» «یا» الفکه قلب قیلنورلر، قالَ، باعَ کبی اصلده قَوَلَ، بَیَعَ در. باعَ نک صرفی بویله:

باعَ باعا باعوا * باعَتْ باعَتا بِعْنَ * بِعْتَ بِعْتُما بِعْتُمْ * بِعْتِ بِعْتُما بِعْتُنَّ * بِعْتُ بِعْنا * ماضیده عین فعل اولان «یا» اوشبو طوقز صیغه‌ده حذف قیلنمشدر: غائبات آلتی مخاطب ایکی متکلم‌ده‌در، بِعْنَ اصلده بَیَعْنَ عینی فتحه‌لی اولمش اجوف یائینی، عینی کسره‌لی اولمش اجوف یائیگه نقل(*) قیلدق، بَیِعْنَ کسره یاغه آغر یانک کسره‌سنی آلدنداغی حرفکه بیردک آنک حرکتنی طاشلاغاندن صوک بِیْعْنَ اولدی ایکی ساکن جییلدی یا برله عین آراسنده یانی حذف قیلدق بِعْنَ اولدی «فِلْنَ» وزننده قالغان صیغه‌لر هم شولای‌در.

﴿۶ قاعده﴾ عرب کلمه‌سنده ساکنلی ایکی حرفنک بر یرده جییلمقی درست دگلدر جییلنسه‌لر ساکن‌لی حرفلرنک برینی حذف قیلمق واجبدر. بونکا «اجْتِماعُ الساکِنَیْن علی غیرحدّه» دینلور. انجق وقف حالنده ودخی برنچسی حرف مد یا حرف لین اولوبده ایکنجسی مدغم اولن کلمه‌لرده ایکی ساکن جییلمق جائزدر: تعلمُونَّ، دابّة، دُوَیْبَّة کبی. وبونکا

(*) صرف علماسی اجوف یائی‌ده عینی فتحه‌لی اولان «فعَل» نی عینی کسره‌لی اولان «فعِل» گه نقل قیلالر اجوف واوی‌ده ایسه عینی فتحه‌لی اولان «فعَل» نی عینی کسره‌لی اولان «فعِل» گه نقل قیلالرده صوکره اعلال ایدملر. بوانلر قاشنده بر اصطلاح وقاعده‌در

«اجتماع الساکنين علی حدّه» دینلور. باعَ نی مجهول قیلماقنڭ روشی
باعَ نی اصلینه قایتاردق بیعَ آخیرنڭ آلدینی کسره‌لی قیلدق بیعَ آنڭ
آلدندغی هر بر حرکتلی حرفنی ضمّه‌لی قیلدق بُیعَ کسره یاغه آغربانڭ
کسره‌سنی آلدینه بیردك آنڭ حرکتنی طاشلاغاندن صوڭ بیعَ اولدی صرفی:
بیعَ بیعا بیعوا * بیعت بیعتا بعن * بعتَ بعتما بعتم * بعتِ بعتما بعتن * بعتُ بعنا *
صوڭغی طوقز صیغه‌ده معلوم هم مجهول صیغه‌لری مشترك کیلور. بعن
اصلده بُیعن کسره‌یاغه آغربانڭ کسره‌سنی آلدینه بیردك آنڭ حرکتنی
طاشلاغاندن صوڭ بیعن اولدی ایکی ساکن جییلدی یا برله عین
آراسنده یانی حذف قیلدق بعن اولدی مجهولنڭ قالغان صیغه‌لریده شول
روشچه‌در مضارعنڭ صرفی: یبیع یبیعان یبیعون * تبیع تبیعان یبعن *
تبیع تبیعان تبیعون * تبیعین تبیعان تبعن * ابیع نبیع * مضارعده ایکی
صیغه‌ده عین فعل محذوف غائبات مخاطباتده اصلده یبیعن تبیعن یانڭ
کسره‌سنی آلدندغی حرف که بیردك یبیعن تبیعن ایکی ساکن جییلدی
یا برله عین آراسنده یانی حذف قیلدق یبعن تبعن اولدی * یبیع نڭ
مجهولی یباع کیلور اوشبو روشچه: یبیع نی اصلینه قایتاردق یبیع آخرینڭ
آلدنی فتحه‌لی قیلدق یبیع حرف مضارعة نی ضمّه‌لی قیلدق یبیع اولدی
یانڭ فتحه‌سنی آلدینه بیردك یبیع اولدی یا اصلده حرکتلی آلدی
حاضر فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق یباع اولدی صرفی بویله: یباع
یباعان یباعون * تباع تباعان یبعن * تباع تباعان تباعون * تباعین تباعان
تبعن * اباع نباع * مضارنڭ مجهولنده هم ایکی صیغه‌ده عین فعل محذوف

غائبات مخاطباتده‌در اصلده يَبيِعْنَ تَبيِعْنَ‌در بائِعٌ اسم‌فاعل اصلی بايِعٌ.
«يا» زائد الفدن صوڭ توشدی يانی همزگه قلب قيلدق بائِعٌ اولدی
صرفی بويله: بائِعٌ بائِعان بائِعونَ* بائِعَةٌ بائِعَتان بائِعاتٌ.
٧ قاعده «واو» «يا» زائد الفدن صوڭ كلسه «واو»نی «يا»نی
همزه‌گه قلب قيلنور قائِلٌ، بائِعٌ كبی. مَبيعٌ اوچ يرده مشترك اسم‌مفعول
اسم زمان اسم مكانده هم مصدر ميمی‌ده. مَبيعٌ اسم مفعول اولسه اصلی
مَبْيُوعٌ ضمّه ياغه آغر ياننك ضمه‌سنی آلدنده‌غی حرفكه بيردك مَبُيْوعٌ
اولدی ايتمك ممكن دگل ايكی ساكن جيلدی يابرله واو آرسنده يانی
حذف قيلدق مَبُوعٌ اولدی. اجوف واوی‌نك اسم مفعولی برله بلمسن
اولدی بلمسزلكدن صاقلانمق ايچون واونك آلدينه كسره بيردك،
مَبِوْعٌ اولدی، واو ساكن آلدی كسره‌لی واونی ياغه قلب قيلدق مَبيعٌ
(*) اولدی. صرفی: مَبيعٌ مَبيعان مَبيعونَ *مَبيعَةٌ مَبيعَتان مَبيعاتٌ* مَبائِعُ
جحد صرفی: لم يَبِعْ لم يَبيعا لم يَبيعُوا *لم تَبِعْ لم تَبيعا لم يَبِعْنَ* لم تَبِعْ
لم تَبيعا لم تَبيعُوا * لم تَبيعِی، لم تَبيعا لم تَبِعْنَ * لم أَبِعْ لم نَبِعْ * جحدده
اوشبو يدی صيغه‌ده عين فعل محذوف غائب، غائبه، غائبات، مخاطب،
مخاطبات هم ايكی متكلم‌ده. لم يَبِعْ اصلده لم يَبْيِعْ كسره ياغه آغر ياننك
كسره‌سنی آلدنداغی حرفكه بيردك لم يَبِيْعْ اولدی ايكی ساكن جييلدی
يابرله عين آراسنده يانی حذف قيلدق لم يَبِعْ اولدی قالغانلرننك اعلاللری

(*) بو امام اخفش قاشنده‌در. امام سيبويه مَبيُوعده واونی حذف قيله‌در مَبيعٌ اوله يا سلامت
قالسون ايچون ياننك آلدينه كسره بيره‌در مَبيع اوله. امام اخفش‌ننك دليلی واو علامة اولد
غندن حذف قيلنميدر. امام سيبويه‌ننك دليلی يا نفس كلمه واو زائد زائدنی حذف
قيلورغه تيوشدر.

هم شول روشچه در. جحدنڭ مجهولینڭ صرفی: لم یُبَعْ لم یُباعا لم یُباعُوا * لم تُبَعْ لم تُباعا لم یُبَعْنَ * لم تُبَعْ لم تُباعا لم تُباعُوا * لم تُباعی لم تُباعا لم تُبَعْنَ * لم أُبَعْ لم نُبَعْ * لا یُبَیعُ نفی صرفی هم اعلالی مضارع نڭ صرفی هم اعلالی کبیدر معلومده مجهولده. بَاعَ یَبیعُ دن امر حاضر «بِعْ» کیلور اوشبو روشچه، تَبیعُ مخاطب صیغه سی آخرینه، قارایمز عین صحیح ساکن قیلدق تَبیعْ اولدی، تاحرف مضارعه نی طاشلادق آنڭ صونکده غی حرف باحرکتلی بس امر تمام اولدی بیْعْ اولدی ایکی ساکن جییلدی یابرله عین آراسنده یانی حذف قیلدق بِعْ اولدی صرفی: بِعْ بیعا بیعُوا * بیعی بیعا بِعْنَ * بِعْنَ اصلده اِبْیِعْنَ کسره یاغه آغر یانڭ کسره سنی آلدنده غی حرفکه بیردك اِبِیْعْنَ اولدی، ایکی ساکن جییلدی یابرله عین آراسنده یانی حذف قیلدق اِبِعْنَ اولدی همزه دن حاجتسز اولدق بس همزه نی حذف قیلدق بِعْنَ اولدی. نون تاکید خفیفه، یا ثقیله طوطاشقان وقتده حذف قیلنغان عین فعل کیر وقایتور بیعَنْ، بیعَنَّ، لم یَبیعَنْ، لم یَبیعَنَّ کبی. امر غائب هم نهی نڭ معلوم هم مجهوللری جحدنڭ معلومی مجهولی قیاسنچه در. مَبیعٌ اسم زمان اسم مکان صرفی. مَبیعٌ مَبیعانِ مَبائِعُ مَبیعٌ اصلده مَبْیِعٌ کسره یاغه آغر یانڭ کسره سنی آلدنده غی حرفکه بیردك مَبِیْعٌ اولدی مبائع نڭ اعلالی بائِعٌ نکی کبی در. مِبْیَعٌ اسم آلة صرفی: مِبْیَعٌ مِبْیَعانِ مَبایِعُ. «تنبیه» اجوفدن اسم آلة ده واو، یا اوز حالنده قالور مِرْوَدٌ، مِبْیَعٌ کبی. أَبْیَعُ اسم تفضیل صرفی: أَبْیَعُ أَبْیَعانِ أَبْیَعُونَ * بُوعَی بُوعَیانِ بُوعَیاتٌ. «تنبیه» اجوفدن اسم تفضیل لرنڭ مذکر صیغه لرنده واو، یا، اوز، حالنده ثابت قالور: أَهْوَنُ، أَطْیَبُ کبی قرآن کریمده

«وهو أهْوَنُ عليه» حديث شريفده « أطْيَبُ من المسك» كلمشدر. بُوعْى اصلده بُيُعْى يا ساكن آلدى ضمّه‌لى يانى واوغه قلب قيلدق بوعى اولدى.

امتحان = « سير» يورمك « خيابة» محروم اولمق «خياطة» تكمك مصدرلرندن اشتقاق قيل؟

ناقصينه مثال: رَمَى يرمي مصدرى رَمْي رِمايَة كيلور « آتمق» رَمَى ماضى يَرْمِي مضارع رام اسم فاعل مَرْمِيٌّ اسم مفعول لم يَرْمِ جحد لايَرْمِي نفى ارْمِ امر حاضر ليَرْمِ امر غائب لا تَرْمِ نهى مَرْمَى اسم زمان اسم مكان مِرْمى اسم آلة أَرْمَى اسم تفضيل. رَمَى اصلده رَمَىَ يا حركتلى آلدى فتحه‌لى يانى الفكه قلب قيلدق رَمَى اولدى صرفى: رَمَى رَمَيا رَمَوْا * رَمَتْ رَمَتا رَمَيْنَ * رَمَيْتَ رَمَيْتُما رَمَيْتُم * رَمَيْتِ رَمَيْتُما رَمَيْتُنَّ * رَمَيْتُ رَمَيْنا * اوچ صيغه‌ده لام فعل محذوف غائبين غائبه غائبتين‌ده رَمَوْا اصلده رَمَيُوا يا حركتلى آلدى فتحه‌لى يانى الفكه قلب قيلدق رَماوْا اولدى ايكى ساكن جييلدى الف ايله واو آراسنك الفنى حذف قيلدق رَمَوْا اولدى رَمَتْ رَمَتا اصلك رَمَيَتْ رَمَيَتا يا حركتلى، آلدى فتحه‌لى يانى الفكه قلب قيلدق رَماتْ رَماتا «**» ايكى ساكن جييلدى الف ايله تا آراسنده الفنى حذف قيلدق رَمَتْ رَمَتا اولدى. رَمَى‌نك مجهولى رُمِيَ كيلور صرفى: رُمِيَ رُمِيا رُمُوا * رُمِيَتْ رُمِيَتا رُمِينَ * رُمِيتَ رُمِيتُما رُمِيتُم * رُمِيتِ رُمِيتُما رُمِيتُنَّ * رُمِيتُ رُمِينا * مجهولده بر صيغه‌ده لام فعل محذوف رُمُوا‌ده اصلده رُمِيُوا ضمّه ياغه آغر يانك ضمه‌سنى آلدينه بيردك آنك حركتنى طاشلاغاندن صوك رُمُيُوا

«**» رماتاده ظاهرده ايكى ساكن جمع اولمسه‌ده اصلده تا ساكن اولدق ايچون حقيقةده ايكى ساكن جمع اوله‌در.

ایکی ساکن جییلدی یا برله واو آراسنده یانی حذف قیلدق رموا اولدی.
یَرْمِی اصلده یَرْمِیُ ضمه یاغه آغر یانلق ضمه سنی طاشلادق یَرْمِی اولدی.
﴿ ۸ قاعده ﴾ «واو» «یا» آلدیلری حرکه لی اولوب اوزلری ضمه لی یا کسره لی اولسه لر واو یانك حرکه لرینی طاشلامق لازمدر. یغزو، یرمی کبی اصلده یغزُوُ، یرمیُ در صرفی: یَرْمِی یَرْمِیَانِ یَرْمُونَ * تَرْمِی تَرْمِیَانِ یَرْمِینَ * تَرْمِی تَرْمِیَانِ تَرْمُونَ * تَرْمِینَ تَرْمِیَانِ تَرْمِینَ * اَرْمِی نَرْمِی * اوج صیغه ده لام فعل محذوف غائبین، مخاطبین، مخاطبه ده. یرمون ترمون اصلده یَرْمِیُونَ تَرْمِیُونَ ضمه یاغه آغر یانلق ضمه سنی آلدینه بیردك آنـك حرکتنی طاشلاغاندن صوڭ یَرْمِیْونَ تَرْمِیْونَ ایکی ساکن جییلدی یا برله واو آراسنده یانی حذف قیلدق یَرْمُونَ تَرْمُونَ اولدی. تَرْمِینَ اصلده ترمیین کسره یاغه آغر یانلق کسره سنی طاشلادق ترمیین اولدی ایکی ساکن جییلدی ایکی یا آراسنده اوّلکی یانی حذف قیلدق تَرْمِینَ اولدی. مخاطبه صیغه سی مخاطبات برله مشترك کیله لکن مخاطباتده لام فعل محذوف دگلدر. مجهولی یُرْمٰی کیلور اصلده یُرْمَیُ یا حرکتلی آلدی فتحه لی یانی الفکه قلب قیلدق یُرْمٰی اولدی صرفی: یُرْمٰی یُرْمَیَانِ یُرْمَوْنَ * تُرْمٰی تُرْمَیَانِ یُرْمَیْنَ * تُرْمٰی تُرْمَیَانِ تُرْمَوْنَ * تُرْمَیْنَ تُرْمَیَانِ تُرْمَیْنَ * اُرْمٰی نُرْمٰی * رام اسم فاعل صرفی: رَامٍ رَامِیَانِ رَامُونَ * رُمَاةٌ هم کیلور رَامِیَةٌ رَامِیَتَانِ رَامِیَاتٌ رَوَامٍ * رَامٍ اصلده رَامِیٌ ضمه یاغه آغر یانلق ضمه سنی طاشلادق رَامِیْنٌ ایکی ساکن جییلدی یا برله تنوین آراسنده یانی حذف قیلدق رَامٍ اولدی رَامُونَ نلق اعلالی یَرْمُونَ نلکی کبی. مَرْمِیٌّ اسم مفعول صرفی: مَرْمِیٌّ مَرْمِیَّانِ مَرْمِیُّونَ * مَرْمِیَّةٌ مَرْمِیَّتَانِ مَرْمِیَّاتٌ * مَرْمِیٌّ اصلده مَرْمُوْیٌ اوّلکیسی ساکن

اولوب «واو» «یا» بر کلمه‌ده جمع اولدی واونی یاغه قلب قیلدق مَرمِیٌّ ادغام شرطی طابلدی اوّلـکی یانی ایکنچی یاغه ادغام قیلدق مَرمِیٌّ اولدی یا سلامت (۱) قالسون ایچون یانڭ آلدینه کسره بردك مَرْمِیٌّ اولدی قالغان صیغه‌لر بارچه‌سی شولایدر.

﴿ ۹ قاعده ﴾ «واو ، یا» بر کلمه‌ده جمع اولوب اوّلـکسی ساکن اولسه، واونی یاغه قلب قیلنور. وبو قاعده‌نڭ تحققنده اوچ شرط باردر برنچی شرط بو ایکی حرف باشقه حرفلردن بدل اولماسون سُوَیرَ ، دیْوانده‌گی کبی بونلرده واو الفدن ، یا، واودن بدل اولمشدر. سُوَیرَ اصلده سُایَردر اعلالی کیلور، دیْوانٌ اصلده دوّْوانٌ‌در ایکنچی شرط فَعلَ وزنده اولمسون أیْوَمَ کبی اوچنچی شرط عَلَمْ اولمسون حَیْوَةٌ کبی بر کشیگه اسمدر. «**»

لم یَرْم جحد صرفی: لم یَرْمِ لم یَرْمِیَا لم یَرْمُوا * لم تَرْمِ لم تَرْمِیَا لم یَرْمِینَ * لم تَرْمِ لم تَرْمِیَا لم تَرْمُوا * لم تَرْمِی لم تَرْمِیَا لم تَرْمِینَ * لم أَرْمِ لم نَرْمِ *

مجهولنڭ صرفی هم شولایدر حرف مضارعه‌که ضمّه ، میم‌گه فتحه ایله لم یُرْمَ کبی نفی مضارع کبی بارچه صرفده اصلده هم حذفده . رَمَی یَرْمِی دن امر حاضر اِرْمِ کیلور اوشبو روشچه تَرْمِی مخاطب صیغه‌سی آخرینه قارایمز یا حرف علة آنی توشورامز تَرْمِ اولدی تا حرف مضارعه‌نی تاشلایمز آنڭ صوڭنده‌غی حرف ساکن عین فعلینه قارایمز کسره‌لی بس اولینه

«۱» زیرا ساکنلی ـیاـ نڭ آلدنده ضمه تورمقی «یا» نڭ «واو» غه قلب قیلنماقنی یورج ایده‌در ٤ نچی قاعده‌گه باق . «**» بو قاعده‌گه «یا» تصغیریاسی اولماسون دیب درتنچی شرطنیده ذکر قیلنغان ایدی کوب استعمالده اول شرطنی اعتبار ایتلمیدر نتاکه عروة نڭ تصغیرنده قلب قیلنوب عُرَیَّة دینلگان اَسود ، جدول تصغیرنده هم اسید جدیل دیمك اکثر استعمالدر اُسیود جدیول دیمك نی «ابن حاجب» حضرتلری قایل‌در دیمش.

كسره‌نی همزه کیترامز اِرْم اولدی ، صرفی : اِرْمِ اِرْمِیَا اِرْمُوا * اِرْمِی اِرْمِیَا اِرْمِینَ . نون تأکید خفیفه توتاشقانك صرفی اِرْمِیَنْ اِرْمُنْ اِرْمِنْ .
ثقیله‌نك صرفی اِرْمِینَّ اِرْمِیَانِّ اِرْمُنَّ * اِرْمِنَّ اِرْمِیَانِّ اِرْمِینَانِّ * امرغائب هم نهی‌ذاتی صرفی جعل کبیدر .

* تنبیه * آخری حرف علة اولغان فعل‌لرگه تأکید نونی توتاشقانده واحدلرنده آخرلرندن حذف قیلنمش حرف علة کیرو کیلوب فتحه‌لی اوقولور ، تثنیه جمع مذکر هم مخاطبه‌لرده‌گی نونلر حذف قیلنور ، هم جمع مذکرده‌گی واو مخاطبه‌ده‌گی یاده حذف قیلنور نتاککه مثاللرندن ظاهر اولدی آنجق اوشبو (واو) (یا) نك آلدنداغی حرف‌لر فتحه‌لی اولغانده (واو) (یا) حذف قیلنمازلر لاتخشَوُنَّ ولاتخشَیِنَّ کبی .

مَرْمًى اسم زمان اسم مکان ، صرفی : مَرْمًى مَرْمَیَانِ مَرَامٍ . مرمی اصلده مَرْمَیٌ یا حرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق مَرْمَانْ اولدی ایکی ساکن جییلدی الف برله تنوین آراسنده الفنی حذف قیلدق مَرْمًى اولدی . مَرَامٍ اعلالی رَامٍ نك اعلالی کبی‌در .

مِرْمًى اسم آلة صرفی : مِرْمًى مِرْمَیَانِ مَرَامٍ ، اعلالی اسم‌زمان اسم مکان اعلالی کبی اسم آلة ینه مِرْمَاءٌ مِرْمَاآنِ مَرَامِیُّ کیلور : مِرْمَاءٌ اصلده مِرْمَایٌ مِفْعَالٌ وزننده یا زائد الف‌دن صونك توشدی یانی همزه‌که قلب قیلدق مِرْمَاءٌ اولدی . اَرْمَی اسم تفضیل صرفی : اَرْمَى اَرْمَیَانِ اَرْمَوْنَ * رُمْیَى رُمْیَیَانِ رُمْیَیَاتٌ * اَرْمَى اَرْمُوْنَ نك اعلالی رَمَى رَمَوْا نك اعلالی کبیدر .

امتحان = «مشی» جیاو یورمك «کفایة» یتشمك «نماء» اوسمك «سقاء» صوغارمق «بکاء» یغلامق بونلردن اشتقاق قیل ؟

لغیفنده مثال رَوَى یروی مصدری رَوْیٌ روایةٌ کیلور « نقل قیلمق »

رَوٰی ماضی یَرْوِی مضارع رٰاو اسم فاعل مَرْوِیٌّ اسم مفعول لَمْ یَرْوِ جحد لایَرْوِی نفی اِرْوِ امرحاضر لِیَرْوِ امرغائب لاتَرْوِ نهی مَرْوِی اسم زمان اسم مکان مِرْوٰی اسم آلة اَرْوٰی اسم تفضیل. بونلرنگ بارچه سینینگ اعلالی وصرفی رَمٰی یَرْمِی نینگ بارچه مشتقات‌لرینینگ اعلالی وصرفی کبیدر. انجق اسم تفضیل‌ده بزیله صرف قیلنور: اَرْوٰی اَرْوِیان اَرْوَوْنَ * رِیّی رِیّیان رِیّیات. رِیّی اصلده رُوْیِی درمرمی‌نینگ اعلالی کبی اعلال قیلنمشدر. رَوی‌ده واو حرکتلی آلدی فتحه‌لی اولسه‌ده اونی الفکه قلب قیلمغانلر بر کلمه‌ده ایکی اعلال اولمسون ایچون. ملتوینه مثال وَحٰی یَحِی مصدری وَحْیٌ کیلور «یاشرون سویلمک» وَحٰی ماضی یَحِی مضارع، وٰاح اسم فاعل، مَوْحِیٌّ اسم مفعول، لَمْ یَحِ جحد، لایَحِی نفی، حِ امرحاضر، لِیَحِ امرغائب لاتَحِ نهی، مَوْحٰی اسم زمان اسم مکان مِیحاءٌ اسم آلة، اَوْحٰی اسم تفضیل. وَحٰی‌نینگ اعلالی رَمٰی‌نینگ اعلالی کبی. یَحِی اصلده یَوْحِی واو. یا بیرله کسره آراسنده توشدی واونی حذف قیلدق یَحِیُ ضمه یاغه آغر بولانینگ ضمه‌سنی حذف قیلدق یَحِی اولدی صرفی بویله: یَحِی یَحِیَانِ یَحُوْنَ * تَحِی تَحِیَانِ یَحِینَ * تَحِی تَحِیَانِ تَحُونَ * تَحِینَ تَحِیَانِ تَحِینَ * اَحِی نَحِی * اون دورت صیغه‌ده فاءِ فعل محذوف. اوچ صیغه‌ده لام فعل محذوف غائبین مخاطبین مخاطبه‌ده اعلالی یرمی‌نینگ اوشبو اوچ صیغه‌سینینگ اعلالی کبی در. وَحٰی یَحِی‌دن امرحاضر «حِ» کیلور اوشبو روشچه تَحِی مخاطب صیغه‌سی، آخرینه قارایمز یا حرف علة آنی توشرامز تَحِ اولدی تا «حرف مضارعة»نی طاشلایمز آننگ صونگنده‌غی حرف حرکتلی امرتمام اولدی «حِ» اولدی صرفی: حِ حِیَا حُوا * حِی حِیَا حِینَ * حُوا اصلده حِیُوا اعلالی یَرْمُونَ نینگ

اعلالى كبى . نونِ تأكيد خفيفه طرطاشقاندہ صرفى : حَيِنْ حُنْ حِنْ نون

تأكيد ثقيله توتاشقانده صرفى : حَيِنَّ حيانِّ حُنَّ ، حِنَّ حيانِّ حينانِّ .

امتحان = « نية » نية قيلمق « طى » اصلده طوى تورمك « عى » اصلده عوى ايت اولومق « وأى » وعده قيلمق « وشى » نقشلمك ' سوز بيكزمك ـ چاقماق « وفاء » وعده‌ده تورمق بونلرك در قايوسندن اشتقاق قيل ؟ ودر بوسينك مثاللريني بيان قيل ؟

﴿ ايكنچى بـــــاب ﴾

ثلاثى مجردنك ايكنچى بابى ماضيده عينى فتحه‌لى مضارعده ضمه‌لى فَعَلَ يَفْعُلُ بابيدر وبوبابنك مصدرى اون بش وزنده كيلمشدر:

معانى	امثال	اوزان	معانى	امثال	اوزان
چقماق	خُرُوجٌ	فُعُولٌ	ياردم قيلمق	نَصْرٌ	فَعْلٌ
بومق	خَنَقٌ	فَعَلٌ	استه‌مك	طَلَبٌ	فَعَلٌ
يازمق	كِتَابٌ	فِعَالٌ	اوسمك	نَبَاتٌ	فَعَالٌ
قچقرمق	صُرَاخٌ	فُعَالٌ	صاقلامق	حِرَاسَةٌ	فِعَالَةٌ
بوزقلق قيلمق	فِسْقٌ	فِعْلٌ	شكر قيلمق	شُكْرٌ	فُعْلٌ
يادقيلمق	ذِكْرَى	فِعْلَى	ياشرمك	كِتْمَانٌ	فِعْلَانٌ
ازلامك	نِشْدَةٌ	فِعْلَةٌ	سيونچ بيرمك	بُشْرَى	فُعْلَى
چاقرمق	دُعْوَةٌ	فُعْلَةٌ	. . .	. . .	. . .

صحيحنه مثال نَصَرَ يَنْصُرُ مصدرى نَصْرٌ نُصْرَةٌ كيلور « ياردم » ايتمك « يغمور ياومق » « رزق بيرمك » نَصَرَ ماضى يَنْصُرُ مضارع نَاصِرٌ اسم فاعل مَنْصُورٌ اسم مفعول لَمْ يَنْصُرْ جحد لَا يَنْصُرُ نفى اُنْصُرْ امر حاضر لِيَنْصُرْ امر غائب

لاتنصر نهی منصر اسم زمان اسم مکان منصر اسم آلة أنصر اسم تفضیل

نصر ینصردن امر حاضر انصر کیلور اوشبو روشچه تنصر مخاطب صیغه‌سی آخرینه قارایمز را صحیح ساکن قیلامز تنصر اولدی تاحرف مضارعةنی طاشلایمز آنلٔ صوکننده‌غی حرف ساکن عین فعلینه قارایمز ضمه‌لی اوّلینه ضمه‌لی همزه کیترامز ، انصر اولدی ، صرفی : انصر انصرا انصروا * انصری انصرا انصرن * قالغان مشتقلرنلٔ صرفی ضرب یضرب ده‌گی کبیدر .

امتحان = یوغاریده‌گی مصدرلردن دعوة که باشته‌لرندن در قایوسندن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل ؟ وهر بر مشتق‌لرنی صرف قیلوب معنالرنی بیان قیل ؟

مضاعفینه مثال رد یرد مصدری ردّا مردّة کیلور «قایتارمق» ردّ ماضی یردّ مضارع رادّ اسم فاعل مردود اسم مفعول لم یردّ جحد لایردّ نفی ردّ امر حاضر لیردّ امر غائب لاتردّ نهی مردّ اسم زمان اسم مکان مرداد اسم آلة أردّ اسم تفضیل . بوبابنلٔ ادغام قیلنغان مضاعفنلٔ آخرنده جزم وقننده دورت تورلی ایتملٔ درست ضمه ، فتحه ، کسره ، ادغامنی آیروب ایتملٔ لم یرد لم یردّ لم یردّ لم یردّ لم یردد کبی ردّ ردّ ردّ اردد کبی اما مجهول‌نلٔ آخرنده ضمه درست دگل‌در زیرا ضمه‌نلٔ درست‌لکی عین فعلده‌گی ضمه‌غه ایارتب ایدی ، مجهولده عین فعلده ضمه یوقدر . ردّ اصلده ردد اعلالی فرّنلٔ اعلالی کبی یردّ اصلده یردد اعلالی یفرّنلٔ اعلالی کبی . امر حاضر صرفی : ردّ ردّا ردّوا ، ردّی ردّا اردُدن ، بونده‌غی مخاطب مخاطبین مخاطبین صیغه‌لری ماضی‌نلٔ مجهولنده‌گی غائب غائبین غائبین صیغه‌لری برله مشترك‌در . مثال واوینه مثال وسّ یوسّ مصدری وسّ (یخشی جزاو یرملٔ) «*» وسّ ماضی یوسّ مضارع واسّ اسم فاعل

«*» اولگی طبعنده بونگا مثال ودّ یود یازلمش ایدی قرآن کریمده دو اورنده یود فتحه ایله کلمشدر لغات کتابلرینلٔ هیچ برنده یود ضمه اله ذکر ایدلمشدر .

مُوسُوسْ اسم مفعول لم يُوسَ جحد لا يُوسُ نفی وُسَ امر حاضر لیُوسَ امر غائب
لا تُوسَ نهی مُوسْ اسم زمان اسم مکان میساسْ اسم آلة اَوْسَ اسم تفضیل
اجوفینه مثال دامَ یدُوم مصدری دَوْمٌ ، دَوَامٌ ، مَدامٌ کیلور «همیشه اولمق»
دَامَ ماضی یدُوم مضارع دائم اسم فاعل مدُوم اسم مفعول لم یدُم جحد
لا یدُوم نفی دُمْ امر حاضر لیدُمْ امر غائب لا تدُمْ نهی مدامٌ اسم زمان
اسم مکان مدومٌ اسم آلة اَدْوَمُ اسم تفضیل . صرفی بویله : دامَ داما داموا *
دامَتْ دامتا دُمْنَ * دُمْتَ دمتما دمتم * دُمْتِ دمتما دمتن * دمتُ دمنا *
طوقز صیغه‌ده عین فعل محذوف غائبات آلتی مخاطب ایکی متکلم ده .
دُمْنَ اصلده دَوَمْنَ عینی فتحه‌لی اولمش اجوف واوی نی عینی ضمه‌لی
اولمش اجوف واوی‌گه نقل قیلدق دُوُمْنَ اولدی ضمه واوغه آغر واونڭ
ضمه‌سنی آلدنداغی حرفکه بیردك آنڭ حرکتنی طاشلاغاندن صوڭ دُومْن
اولدی ایکی ساکن جمع اولدی واو برله میم آراسنده واونی حذف قیلدق
دُمْنَ اولدی قالغان صیغه‌لرده اعلال هم شولای اولور . دامَنڭ مجهولی
دِیمَ کیلور اوشبو روشچه ، دامَ نی اصلینه قایتاردق دَوَمَ آخرینڭ آلدینی
کسره‌لی قیلدق دُوِمَ آنڭ آلدنده‌غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه‌لی
قیلدق دُوِمَ اولدی کسره واوغه آغر واونڭ کسره‌سنی آلدینه بیردك
آنڭ حرکتنی طاشلاغاندن صوڭ دِوْمَ اولدی واو ساکن آلدی کسره‌لی
واونی یاغه قلب قیلدق دیمَ اولدی صرفی بویله : دیمَ دیما دیموا *
دیمَتْ دیمتا دُمْنَ * دُمْتَ دمتما دمتم * دُمْتِ دمتما دمتن * دمتُ دمنا *
صوڭغی طوقز صیغه‌ده عین فعل محذوف هم معلومنڭ اوشبو صیغه‌لری
برله مشترکدر اصلده دُوِمْنَ دُوِمْتَ دُوِمْتُما دُوِمْتُم کسره واوغه آغر واونڭ

کسره‌سنی طاشلادق دُومِنْ دُومْتَ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی واو برله میم آراسینك واونی حذف قیلدی دُمْنْ دُمْتَ اولدی. یدوم مضارع صرفی: یَدُومْ یَدُومَانْ یَدُومُونْ* تَدُومْ تَدُومَانْ یَدُمْنَ* تَدُومْ تَدُومَانْ تَدُومُونْ* تَدُومِینْ تَدُومَانْ تَدُمْنَ* اَدُومْ نَدُومْ* ایکی صیغه‌ده عین فعل محذوف غائبات مخاطباتده. یَدُومْ اصلده یَدْوُمْ ضمه واوغه آغر واونك ضمه‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك یَدُومْ اولدی. یَدُمْنَ تَدُمْنَ اصلده یَدْوُمْنَ تَدْوُمْنَ ضمه واوغه آغر واونك ضمه‌سنی آلدنداغی حرفکه بیردك یَدُومْنَ تَدُومْنَ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی واو برله میم آراسنده واونی حذف قیلدق یَدُمْنَ تَدُمْنَ اولدی. مجهولی یُدَامُ کیلور اوشبو روشچه یَدُومُنی اصلینه قایتاردق یُدْوَمُ آخرینك آلدینی فتحه‌لی قیلدق یُدْوَمُ حرف مضارعنی ضمه‌لی قیلدق یُدْوَمُ اولدی وارنك حرکتنی آلدینه بیردك یُدَوْمُ اولدی واونی آلدینك حرکتینك جنسینه الفکه قلب قیلدق یدام اولدی: یُدَامُ یُدَامَانِ یُدَامُونَ* تُدَامُ تُدَامَانِ یُدَمْنَ* تُدَامُ تُدَامَانِ تُدَامُونَ* تُدَامِینَ تُدَامَانِ تُدَمْنَ* اُدَامُ نُدَامُ* غائبات مخاطبات صیغه‌لرنده عین‌فعل محذوف اصلك یُدْوَمْنَ تُدْوَمْنَ واونی الفکه قلب قیلوب ایکی ساکن جمع اولغاندن الفنی حذف قیلنغان. دائمٌ اسم فاعل اصلك داوِمٌ واو زائد الفدن صوڭ توشدی واونی همزه‌گه قلب قیلدق دائمٌ اولدی.

مَدُومٌ اسم‌مفعول اصلك مَدْوُومٌ ضمه واوغه آغر واونك ضمه‌سنی آلدنداغی حرفکه بیردك مَدُوْومٌ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی ایکی واو آراسنك بر واونی حذف قیلدق مَدُومٌ اولدی. امام اخفش قاشنده اوّلکی واو امام

سیبویه قاشنده ایکنچی واو حذف قیلنه‌در. جحد صرفی: لَمْ یَدُمْ لَمْ یَدُوما لَمْ یَدُومُوا * لَمْ تَدُمْ لَمْ تَدُوما لَمْ یَدُمْنَ * لَمْ تَدُمْ لَمْ تَدُوما لَمْ تَدُومُوا * لَمْ تَدُومی لَمْ تَدُوما لَمْ تَدُمْنَ * لَمْ اَدُمْ لَمْ نَدُمْ * بو صیغه‌ده عین فعل محذوف معلومده هم مجهولده غائب، غائبه، غائبات، مخاطب، مخاطبات ایکی متکلم‌ده. لَمْ یَدُمْ «لم» دن اوّل یَدُومُ ایدی «لم» کرکاچ آخری میم‌نی ساکن‌لی قیلدق لَمْ یَدُومْ ایکی ساکن جمع اولدی واونی حذف قیلدق لَمْ یَدُمْ اولدی نفی مضارع کبی بورچه صرفده هم اعلالده. دامَ یَدُومُ دن امر حاضر دُمْ کیلور تَدُومُ مخاطب صیغه‌سی آخرینه قاریمز صحیح ساکن قیلدق تَدُومْ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی واو برله میم آراسنده واونی حذف قیلدق تَدُمْ اولدی تا حرف مضارعنی طاشلادق آندن صوڭنده‌غی حرف حرکتلی امر تمام اولدی دُمْ اولدی صرفی بویله: دُمْ دُوما دُومُوا * دُومی دُوما دُمْنَ * دُمْ اصلده اُدْوُمْ ضمه واوغه آغر واونڭ ضمه‌سنی آلدینه بیردك اُدُوْمْ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی واونی حذف قیلدق اُدُمْ همزه‌دن حاجتسز اولدق همزه‌نی حذف قیلدق دُمْ اولدی نون تأکید خفیفه کرگانده دُومَنْ دُومُنْ دُومِنْ ثقیله صرفی دُومَنَّ دُومانِّ دُومُنَّ * دُومِنَّ دُومانِّ دُمْنانِّ * امر غائب، نهی لرنڭ صرفی جحدنڭ صرفی کبیدر معلومده هم مجهولده. مَدامٌ اسم زمان اسم مکان صرفی مَدامٌ مَدامانِ مَدائِمُ * مَدامٌ اصلده مَدْوَمٌ واونڭ حرکتنی آلدینه بیردك واونی آلدنده‌غی حرفنڭ حرکتی‌نڭ جنسینه الفکه قاب قیلدق مَدامٌ اولدی. مَدائِمُ اصلده مَداوِمُ دائِمُ نڭ اعلالی کبیدر مِدْوَمٌ اسم آلة صرفی مِدْوَمٌ مِدْوَمانِ مَداوِمُ. اَدْوَمُ اسم تفضیل صرفی: اَدْوَمُ اَدْوَمانِ اَدْوَمُونَ دُومی دُومَیانِ دُومَیاتٌ. امتحان = «قول» دیمك «صون» داقلامق «قیام» اداده

قوام تورمق «ذوق» تاتمق «روم» قصد قیلمق «فوق» اوستون اولمق اوشبونلردن
اون ایکی نرسه اشتقاق قیل ؟ وهر برسینی صرفده قیل ؟

ناقصینه مثال دَعا یَدعو مصدری دَعوَة «آشقه چاقرمق» دَعوَة « اش که چاقرماق» دِعوَة «نسب که چاقرماق» دَعا ماضی یَدعُو مضارع داعٍ اسم فاعل مَدعُوّ اسم مفعول لَم یَدعُ جحد لایَدعُو نفی اُدعُ امر حاضر لِیَدعُ امر غائب لاتَدعُ نهی مَدعَی اسم زمان اسم مکان مِدعَی اسم آلة اَدعَی اسم تفضیل . دَعا اصلده دَعَوَ واو حرکتلی آلدی فتحه لی واونی الفکه قلب قیلدق دَعا اولدی .

«۱۰ قاعده» واودن قلب قیلنغان الفنی الف صورتنده یازیلور دعا کبی ، یادن قلب قلنغان الفنی یا صورتنده یازیلور رمی ده گی کبی . دعانگ صرفی : دَعا دَعَوا دَعَوا * دَعَت دَعَتا دَعَونَ * دَعَوتَ دَعَوتُما دَعَوتُم * دَعَوتِ دَعَوتُما دَعَوتُنَّ * دَعَوتُ دَعَونا * اوچ صیغه ده لام فعل محذوف غائبین غائبه غائبتین ده دَعَوا اصلده دَعَوُوا * دَعَت دَعَتا اصلده دَعَوَت دَعَوَتا واو حرکتلی آلدی فتحه لی واونی الفکه قلب قیلدق دَعاوا دَعاتْ دَعاتا اولدی ایکی ساکن جمع اولدی واونی حذف قیلدق دَعَوا دَعَت دَعَتا اولدی . دَعانگ مجهولی دُعِیَ کیلور دَعانی اصلینه قایتاردق دَعَوَ آخرینگ آلدینی کسره لی قیلدق دَعِوَ آنگ آلدنده غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه لی قیلدق دُعِوَ آلدی ضمه سز اولوب واو طرفده توشدی واونی یاغه قلب قیلدق دُعِیَ اولدی .

«۱۱ قاعده» آلدی ضمه سز اولوب واو طرفده توشسه واونی هروقتده یا قیلنور صرفی : دُعِیَ دُعِیا دُعُوا * دُعِیَت دُعِیَتا دُعِینَ * دُعِیتَ دُعِیتُما

دُعِيتُمْ * دُعِيتُ دُعِيتُمَا دُعِيتُنَّ * دُعِيتُ دُعِينَا * بر صيغه ده لام فعل
محذوف غائبين ده دُعُوا اصلده دُعُوُوا واو كسره دن صوڭ طرفده واقع
اولغان واونى يا قيلدق دُعِيُوا اولدى صوڭره رُمِيُوانڭ اعلالى كبى
اعلال اوقلدى . مضارع صرفى : يَدْعُو يَدْعُوانِ يَدْعُونَ * تَدْعُو تَدْعُوانِ
يَدْعُونَ * تَدْعُو تَدْعُوانِ تَدْعُونَ . تَدْعِينَ تَدْعُوانِ تَدْعُونَ . أَدْعُو نَدْعُو *
اوچ صيغه ده لام فعل محذوف غائبين مخاطبين مخاطبه ده يَدْعُونَ تَدْعُونَ
اصلده يَدْعُوُونَ تَدْعُوُونَ ضمه واوغه آغر واونڭ ضمه سنى طاشلادق
يَدْعُوْونَ تَدْعُوْونَ اولدى ايكى ساكن جمع اولدى ايكى واو آراسنده
اوّلگى واونى حذف قيلدق يَدْعُونَ تَدْعُونَ اولدى تَدْعِينَ اصلده تَدْعُوِينَ
كسره واوغه آغر واونڭ كسره سنى آلدنداغى حرفكه بيردك آنڭ حركتنى
طاشلاغاندن صوڭ تَدْعُوِينَ اولدى واو ساكن آلدى كسره لى واونى
ياغه قلب قيلدق تَدْعِيْينَ اولدى ايكى ساكن جمع اولدى ايكى يا
آراسنده اوّلگى يانى حذف قيلدق تَدْعِينَ اولدى . يَدْعُونڭ مجهولى
يُدْعَى كيلور يَدْعُونى اصلينه قايتاردق ، يُدْعُو آخرينڭ آلدينى فتحه
قيلدق يَدْعَو حرف مضارعتنى ضمه لى قيلدق يُدْعَو اولدى واو ، دورتنچى
حرف اولوب توشدى آلدى ضمه سز واونى ياغه قلب قيلدق يُدْعَى
يا حركتلى آلدى فتحه لى يانى الفكه قلب قيلدق يُدْعَى اولدى يُدْعَى
يُدْعَيَانِ يُدْعَوْنَ * تُدْعَى تُدْعَيَانِ يُدْعَيْنَ * تُدْعَى تُدْعَيَانِ تُدْعَوْنَ *
تُدْعَيْنَ تُدْعَيَانِ تُدْعَيْنَ * أُدْعَى نُدْعَى *

*۱۲ قاعده * «واو» دورتنچى يا كه بشنچى حرف اولوبده آلدى
ضمه لى اولماسه هر وقتده واونى ياغه قلب قيلانور يُدْعَى ده كى كبى ،

مجهولنده اوچ صیغه‌ده‌لام فعل محذوف غائبین مخاطبین مخاطبه‌ده. مخاطبه
ایله مخاطبات، مشترکدر. داع اسم فاعل اصلده‌ داعوْ واو کسره‌دن صونك
چینده واقع اولدی و اونی یاغه قلب قیلدق داعیْ اولدی ضمه یاغه
آغر یانك ضمه‌سنی طاشلادق داعینْ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی
یا برله تنوین آراسنده یانی حذف قیلدق داع اولدی صرفی بویله:
داع داعیان داعون * داعیة داعیتان داعیات * مدعوّ اسم مفعول اصلده
مدعوو اوّلکی واونی ایکنچی واوغه ادغام قیلدق مدعوّ اولدی صرفی:
مدعوّ مدعوان مدعون * مدعوة مدعوتان مدعوات * لم یدع جحد صرفی:
لم یدعُ لم یدعُوا لم یدعوا * لم تدعُ لم تدعُوا لم یدعُونَ * لم تدعُ
لم تدعُوا لم تدعوا * لم تدعی لم تدعُوا لم تدعونَ * لم أدعُ لم ندعُ *
لم یدعُ اصلده یدعو ضمه واوغه آغر واونك ضمه‌سنی طاشلادق یدعوْ
اولدی صوڭ لم کرگاچ آخرنده‌گی حرف علة نی توشوردی لم یدع اولدی،
مجهولنك صرفی بویله: لم یُدعَ لم یدعَیا لم یدعَوا * لم تدعَ لم تدعَیا
لم یدعَینَ * لم تدعَ لم تدعَیا لم تدعَوا * لم تدعَیْ لم تدعَیا لم تدعَینَ
لم أدعَ لم ندعَ * نفی مضارع کبی بارچه اشده، دعا یدعودن امر حاضر
اُدعُ کیلور، تدعو مخاطب صیغه‌سی آخری ناقص حرف علة «واو» نی
توشورامز تدع اولدی تا حرف مضارعتنی طاشلایمز آنك صوڭنده‌غی
حرف ساکن عین فعلینه قارایمز ضمه‌لی اولینه ضمه‌لی همزه کیترامز
ادع اولدی صرفی بویله: اُدعُ ادعُوا ادعوا * ادعی ادعُوا ادعونَ *
خفیفه: ادعُوَنْ ادعُنْ ادعِنْ ثقیله صرفی: ادعُوَنَّ ادعُوانِّ ادعُنَّ *
ادعِنَّ ادعوانِّ ادعونانِّ. امر غائب، نهی‌نك معلوماری هم

مجهول‌لری جحدنکی کبی‌در . مَدْعیٰ اسم زمان اسم مکان صرفی مَدْعیٰ
مَدْعَیَانِ مَدَاعِ . مَدْعیٰ اصلده مَدْعَوٌ واو دورتنچی حرف اولوب توشدی
آلدی ضمه‌سز واونی یاغه قلب قیلدق مَدْعَیٌ اولدی یا حرکه‌لی آلدی
فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق مَدْعَانْ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی
الف برله تنوین آراسنده الفنی حذف قیلدق مَدْعیً اولدی الف یادن
قلب قلنغانی ایچون یا صورتنده یازلدی . اسم آلة صرفی مِدْعیٰ مِدْعَیَان
مَدَاعِ . اعلالی اسم زمان اسم مکان اعلالی کبی . اسم تفضیل صرفی : اَدْعیٰ
اَدْعَیَانِ اَدْعَوْنَ * دُعْیٰ دُعْیَیَانِ دُعْیَیَاتٌ * بو ایکنچی بابده اجوف
یائی ناقص یائی ، لفیف ، ملتوی کلمگان .

امتحان = «تلاوة» اوقومق «خلو» اصلده خلوو بوش اولمق بونلردن اشتقاق قیل !

﴿ اوچونچی باب ﴾

ثلاثی مجردنك اوچونچی بابی ماضیده هم مضارعده عین فتحه‌لی . فَعَلَ یَفْعَلُ
بابیدر وبو بابنك مصدری اون وزنده کلمشدر .

معانی	امثال	اوزان	معانی	امثال	اوزان
سحر قلمق	سِحْرٌ	فِعْلٌ	طیمق	مَنْعٌ	فَعْلٌ
کتمك	ذَهَابٌ	فَعَالٌ	ظاهر اولمق	سُنُوحٌ	فُعُولٌ
صورامق	سُؤَالٌ	فُعَالٌ	براشده استاد اولمق	مُهَارَةٌ	فُعَالَةٌ
حددن اوزمق	طُغْیَانٌ	فُعْلَانٌ	سوزنی یومشاق قیلمق	دَعَابَةٌ	فَعَالَةٌ
کورمك	رُؤْیَةٌ	فُعْلَةٌ	صاقلامق	رِعَایَةٌ	فِعَالَةٌ

بو بابنك مضارعنك عیننده‌گی فتحه کسره‌دن نقل قیلغانلر زیرا بو

بابیده‌غی فعللرنگ هر وقتده عین یا که لام‌فعل برابرنده حروف‌الحلق‌دن بر حرف اولدغندن مضارعده کسره‌دن حرف حلق‌غه چقمق آغر در وشونگ ایچون مضارعده کسره‌نی فتحه‌گه نقل قیلمشلر در حروف‌الحلق آلتیدر: همزه هاء عین حاء غین خاء بو بابنگ صحیحنه مثال مَنَعَ یَمْنَعُ مصدری مَنْعٌ کیلور «بیرودن طیمق» مَنَعَ ماضی یَمْنَعُ مضارع مانِعٌ اسم فاعل مَمْنُوعٌ اسم مفعول لم‌یَمْنَعْ جحد لایَمْنَعُ‌نفی اِمْنَعْ امر حاضر لِیَمْنَعْ‌امر غائب لاتَمْنَعْ‌نهی مَمْنَعٌ اسم‌زمان‌اسم‌مکان مِمْنَعٌ‌اسم آلة اَمْنَعُ اسم تفضیل.

امتحان = «قَطَع» کسمك «فتح» آچمق «بمج» قارن یارمق. بولردن اشتقاق قیل؟

مثالینه مثال وَضَعَ یَضَعُ مصدری وَضْعٌ کیلور «قویمق» وَضَعَ ماضی یَضَعُ مضارع واضِعٌ اسم فاعل مَوْضُوعٌ اسم‌مفعول لم‌یَضَعْ‌جحد لایَضَعُ نفی ضَعْ‌امر حاضر لِیَضَعْ امر غائب لاتَضَعْ نهی مَوْضِعٌ اسم زمان اسم مکان میضاعٌ اسم آلة اَوْضَعُ اسم تفضیل. یَضَعُ اصلده یَوْضَعُ واو حرف مضارعة ایله کسره تقدیری آراسینه توشدی واونی حذف قیلدق یَضَعُ اولدی میضاعٌ اصلده مِوْضاعٌ اعلالی میثاب اعلالی کبی‌در. ناقصینه مثال رَعَی یَرْعَی مصدری رِعایَةٌ «حرمتنی صاقلامق» رَعَی ماضی یَرْعَی مضارع راعٍ اسم فاعل مَرْعِیٌّ اسم مفعول لم یَرْعَ جحد لایَرْعَی نفی اِرْعَ امر حاضر لِیَرْعَ امر غائب لاتَرْعَ نهی مَرْعًی اسم زمان اسم مکان مِرْعًی اسم آلة اَرْعَی اسم تفضیل. رَعَی یَرْعَی اصلده رَعَیَ یَرْعَیُ یا حرکةلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق رَعَی یَرْعَی اولدی رعی‌نگ صرفی رمی‌نکی کبی. مضارع صرفی بویله: یَرْعَی یَرْعَیانِ یَرْعَوْنَ* تَرْعَی تَرْعَیانِ یَرْعَیْنَ * تَرْعَی تَرْعَیانِ تَرْعَوْنَ * تَرْعَیْنَ تَرْعَیانِ تَرْعَیْنَ * اَرْعَی نَرْعَی* غائبین مخاطبین مخا طبه

صیغه لرنڭ لام فعل محذوفلر . امر حاضر صرفی : ارعَ ارعَیا ارعَوا * ارعَی ارعَیا ارعَینَ * نون تأکید خفیفه توتاشقانده ارعَینْ ارعَونْ ارعَینْ ثقیله توتاشقانده ارعَیَنَّ ارعَیانِّ ارعَونَّ ارعَینَّ ارعَیانِّ ارعَیْنانِّ قالغان مشتقاتنڭ صرفی نِنڭ مثالی اوقولدی . اوچنچی بابده مضاعف ، اجوف ، لفیف ، ملتوی کیلمگان .

امتحان : « وهب » باغشلاب بیرمك « وقوع » توشمك « وزع » طیمق . « نهی » طیمق « سعی » آشقوب یورمك بو : لر دن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل ؟

دورتنچی بـاب

ماضیده عین کسره‌لی مضارعده فتحه‌لی « فَعِلَ یَفْعَلُ بابیدر . بو بابنڭ مصدری اون وزنده کیلمش .

معانی	امثال	اوزان	معانی	امثال	اوزان
اوینامق	لَعِبٌ	فَعِلٌ	آرمق	تَعَباً	فَعَلا
یمان کورمك	کَراهَةٌ	فَعالَةٌ	پشمك	نُضْجٌ	فُعْلٌ
کوچلی اولمق	قُوَّةٌ	فُعْلَةٌ	سیمز اولمق	سِمَنٌ	فِعَلٌ
یوغارلامق	صعودٌ	فُعولٌ	اونتمق	نِسْیانٌ	فِعْلانٌ
رحمة قیلمق	رَحْمَةٌ	فَعْلَةٌ	اویالمق	حَیاءٌ	فَعالٌ

صحیحنه مثال حَمِدَ یَحْمَدُ مصدری حَمْدٌ کیلور «مقتامق» حَمِدَ ماضی یَحْمَدُ مضارع حامِدٌ اسم فاعل مَحْمودٌ اسم مفعول لم یَحْمَدْ جحد ، لایَحْمَدُ نفی اِحْمَدْ امر حاضر لِیَحْمَدْ امر غائب لاتَحْمَدْ نهی مَحْمَدٌ اسم زمان اسم مکان مِحْمَدٌ اسم آلة اَحْمَدُ اسم تفضیل . * مضاعفینه مثال * عَضَّ یَعَضُّ مصدری عَضٌّ «تشلاملك» عَضَّ ماضی یَعَضُّ مضارع عاضٌّ اسم فاعل مَعْضوضٌ اسم مفعول لم یَعَضَّ جحد لایَعَضُّ نفی عَضَّ امر حاضر لِیَعَضَّ امر غائب

لاتعضّ نهی معضّ اسم زمان اسم مکان معضّ اسم آلة أعضّ اسم تفضیل.
عضّ اصلده عضض اوّلگی ضادنك حرکتنی طاشلادق عضض اوّلگی
ضادنی ایکنچی ضادغه ادغام قیلدق عضّ اولدی. یعضّ اصلده یعضض
اوّلگی ضادنك حرکتنی آلدینه بیردك یعضض اولدی اوّلگی ضادنی
ایکنچی ضادغه ادغام قیلدق یعضّ اولدی. بارچه صرفده هم حکمده
فرّ یفرّ دهگی کبی در.

بو بابنك مثال واوینه وضر یوضر مصدری وضرٌ «مایلنمق» وضر
ماضی یوضر مضارع وضرٌ صفة مشبهه لم یوضر جحد لایوضر نفی ایضر
امر حاضر لیوضر امر غائب لاتوضر نهی موضرٌ اسم زمان اسم مکان میضارٌ
اسم آلة اوضر اسم تفضیل. عین یا که لام برابرنده حرف حلقدن برسی بولسه
بو بابنك مثالندن مضارعنده واو حذف قیلنور وسع یسع کبی مصدری سعة
کیلور «شادلنمق» «صغمق» «صغدرمق» وسع ماضی یسع مضارع
واسعٌ اسم فاعل موسوعٌ اسم مفعول لم یسع جحد لایسع نفی سع امر حاضر
لیسع امر غائب لاتسع نهی موسعٌ اسم زمان اسم مکان میساعٌ اسم آلة اوسع
اسم تفضیل. مثال یائینه یئس ییئس مصدری یأسٌ یأسةٌ «امید کیسمك»
یئس ماضی ییئس مضارع یائسٌ اسم فاعل میئوسٌ اسم مفعول لم ییئس
جحد لاییئس نفی ایئس امر حاضر لییئس امر غائب لاتیئس نهی میئسٌ
اسم زمان اسم مکان میئاسٌ اسم آلة أیئس اسم تفضیل.

امتحان: «علمٌ» بلمك «ظفرٌ» یکمك «عجف» آرق اولمق «عطب» هلاك اولمق «شمٌّ»
ایسنامك «مسٌّ» یابشمق «شخٌّ» صاران اولمق. «وجلٌ» قورقمق «وسخ» کرلنمك
«یبس» قوری اولمق «یتمٌ» آتاسز قالماق بو لفظلردن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل؟

اجوف واوینه مثل خاف یخاف مصدری خوف خیفة مخافة «قورقوق»
خاف ماضی یخاف مضارع خائف اسم فاعل مخوف اسم مفعول لم یخف جحد
لایخاف نفی خف امر حاضر لیخف امر غائب لاتخف نهی مخاف اسم زمان
اسم مکان مخوف اسم آلة اخوف اسم تفضیل. خاف اصلده خوف واو حرکتلی
آلدی فتحه‌لی واونی الفکه قلب قیلدق خاف اولدی صرفی باع‌نکٔ صرفی
کبی در. غائبات صیغه‌سی خفن اصلده خوفن کسره واوغه آغر واونکٔ
کسره‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردک آنکٔ حرکتنی طاشلاغاندن صوک
خوفن اولدی واو ساکن آلدی کسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق خیفن
اولدی ایکی ساکن جمع اولدی یا برله فا آراسنده یانی حذف قیلدق
خفن اولدی. قالغان صیغه‌لرنی اوشبوغه قیاس قیل. خاف‌نکٔ مجهولی خیف
کیلور. اصلده خوف کسره واوغه آغر واونکٔ کسره‌سنی آلدنده‌غی حرفکه
بیردک آنکٔ حرکتنی طاشلاغاندن صوک خوف اولدی واو ساکن آلدی
کسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق خیف اولدی صرفی بیع‌نکٔ کبی در.
یخاف اصلده یخوف واونکٔ حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه بیردک یخوف اولدی
واو اصلده حرکتلی آلدی حاضر فتحه‌لی واونی الفکه قلب قیلدق یخاف
اولدی صرفی بویله. یخاف یخافان یخافون * تخاف تخافان یخفن * تخاف
تخافان تخافون * تخافین تخافان تخفن * اخاف نخاف * غائبات مخاطباتنکٔ
عین فعل محذوف. یخاف‌نکٔ مجهولی یخاف کیلور صرفده اعـلال وحذفلری
معلومی کبیدر. خائف اسم فاعل اصلده خاوف دائم کبی صرفده‌هم اعلالده
مخوف اسم مفعول اصلده مخووف بارچه حکملده مدوم کبی در. لم یخف جحد
«لم» کرودن اوّل یخاف ایدی «لم» کرگاچ مضارع‌نکٔ آخری فانی

ساکن قیلدی ام یَخَافْ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی الف ایله فا آراسنده الفنی حذف قیلدق ام یَخَفْ اولدی. بش مفردده ایکی جمع مؤنثده عین فعل حذفدر. بوزلی ام یَخُفْ کیلور معلوم کبی بارچه حکمده نفی مضارع کبیدر خَفْ امر حاضره صرفی: خَفْ خافا خافوا * خافی خافا خَفْنَ * مخاطب مخاطباتده عین فعل محذوفدر. امر غائب، نهی نلنگ صرفی هم اعلالی جحدنکی کبیدر قالغان مشتقات امرنلنگ اعلال‌لاری مضارعنکی کبیدر. اجوف یائینه مثال هابَ یَهابُ مصدری هَیبَة مَهابَة کیلور «قورقمق» «ضور اولمق» هابَ ماضی یَهابُ مضارع هائبٌ اسم فاعل مَهیبٌ اسم مفعول لم یَهَبْ جحد لایَهابُ نفی هَبْ امر حاضر لِیَهَبْ امر غائب لاتَهَبْ نهی مَهابٌ اسم زمان اسم مکان مَهیبٌ اسم آلة اَهْیَبُ اسم تفضیل. هاب اصلده هَیَبَ یا حرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق هابَ اولدی. یَهابُ اصلده یَهْیَبُ یانلنگ حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه بیردک یا اصلده حرکتلی آلدی حاضر فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق یَهابُ اولدی بارچه‌سینلنگ اعلالنی اوشبونلره قیاس قیل. مَهیبٌ نلنگ اعلالی مَبیعٌ نکی کبیدر. ناقصینه مثال خَشِیَ یَخْشی مصدری خَشْیَة کیلور «قورقمق» خَشِیَ ماضی یَخْشی مضارع خاشٍ اسم فاعل مَخْشیٌّ اسم مفعول لم یَخْشَ جحد لایَخْشی نفی اِخْشَ امر حاضر لِیَخْشَ امر غائب لاتَخْشَ نهی مَخْشی اسم زمان اسم مکان مِخْشی اسم آلة اَخْشی اسم تفضیل. (خشی) نلنگ صرفی «رَمی» نلنگ صرفی کبی (یخشی) نلنگ صرفی «یَرمی» نلنگ صرفی کبی (اخشَ) نلنگ صرفی «ارمِ» نلنگ صرفی کبیدر.

امتحان: «نَوْمٌ» یوقلامق «کَوْدٌ» یاقین اولمق «نیل» ایرشماک «خَیلٌ» فکر ایتماک «لقا» اوچراماق «غشی» اورتمک «صدی» سوسامق بونلاردن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل؟

ناقص واوینه مثال رَضِیَ یرضی مصدری رضوان « رضا اولمق » رضی یرضی راض مرضی لم یرض لایرضی ارض لیرض لاترض مرضی مرضی ارضی . رضی یرضی اصلده رَضِوَ یرضو دُعی یدعی نلک اعلالی کبی اعلال قلندیلر. ماضیده اعلال بر یرده در واولده غائبین ده لام فعل محذوفدر اعلالی رُموانك اعلالی کبیدر. مضارع نلک صرفی واعلالی یُدعی نلک صرفی واعلالی کبی در . قالغانلرنك اعلالی هم رمی یرمی ده اوتدی .

لفیفنه مثال قَوِیَ یقوی مصدری قوّة کیلور « کوچلی » اصلا قووة واونی واوغه ادغام قیلنغاندر. قوی ماضی یقوی مضارع قویّ صفه مشبهة مقوی اسم مفعول لم یقو جحد لا یقوی نفی اقو امر حاضر لیقو امر غائب لاتقو نهی مقوی اسم زمان اسم مکان مقوی اسم آلة اقوی اسم تفضیل قوی اصلده قوو اعلالی دُعی نلک اعلالی کبیدر . یقوی اصلده یقوو اعلالی یُدعی نلک اعلالی کبیدر. قویّ اصلا قویو اوّلکسی ساکن اولوب واو ، یا بر کلمه ده جییلدی واونی یاغه قلب قیلدق قَوِییْ اولدی ادغام نلک شرطی تابلدی اوّلکی یانی ایکنچی یاغه ادغام قیلدق قویّ اولدی ، صرفی : قویّ قویّان قویّون * قویّة قویّتان قویّات . مقویّ اصلده مقوّوو واو طرفده توشدی آلدی ضمه سز واونی یاغه قلب قیلدق مقوّوی اولدی واونی یاغه قلب قیلدق مقوییّ اولگی یانی ایکنچی یاغه ادغام قیلدق یا سلامت قالسون ایچون یانك آلدینه کسره بیردك مقویّ اولدی قالغان مشتق لرنك اعلالی مضارع نکی کبی در . اوشانداق لفیفنه مثال حَیِیَ یحیی مصدری حیوة محیاً کیلور «ترك اولمق» حیاءده کیلور «اویالمق» حیی ماضی یحیی مضارع حیّ صفة مشبهه لم یحی جحد لایحیی نفی احیَ

امر حاضر لِيَحِ امر غائب لاتَحِ نهی مَحِی اسم زمان اسم مکان مَحْيَاةٌ

اسم آلة اَحِیٰ اِسم تفضیل . حَیِیَ اصلده حَیِوَ اعلالی دُعِیَ نکی کبی یَحْیِی

اصلده یَحْیَوُ اعلالی یُدْعِی نکی کبیدر . حَیٌّ اصلده حَیْوٌ . اوّلـگسی ساکن

اولوب واو ، یا بر کلمه ده جمع اولدی واونی یاغه قلب قیلدق حَیْیٌ

اولدی یانی یاغه ادغام قیلدق حَیٌّ اولدی . ملتوینه مثال وَجِیَ یَوْجَی

مصدری وَجًی کیلور « آطنڭ آیاغی قابارمق » .

وَجِیَ ماضی یَوْجَی مضارع وَجٍ صفة مشبهه لم یَوْجَ جحد لایَوْجَی نفی ایجَ امر

حاضر لِیَوْجَ امر غائب لاتَوْجَ نهی مَوْجی اسم زمان اسم مکان میجاةٌ اسم آلة

اَوْجَی اسم تفضیل . وَجِیَ نڭ اعلالی رُمِیَ نڭ اعلالی کبی . یَوْجَی اصلده

یَوْجَیُ اعلالی یَرْعَی نڭ اعلالی کبیدر وَجٍ اصلده وَجِیٌ اعلالی رامٍ نکی کبی

ایجَ اصلده اِوْجَ واو ساکن آلدی کسره لی واونی یاغه قلب قیلدق

ایجَ اولدی میجاةٌ اصلده مِوْجاةٌ یاهمزه گه واو یاغه قلب قیلنمشدر .

﴿ بشنچی باب ﴾

ماضیده هم مضارعده عینی کسره لی فَعِلَ یَفْعِلُ بابیدر مصدری بش وزنده کلمشدر .

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
عِلَةٌ	ثِقَةٌ	اعتما دقیلمق	فِعْلٌ	وِرْعٌ	یامان اشلردن پاك اولمق
فَعِلَةٌ	وَرِعَةٌ	یامان لقدن پاك اولمق	فِعْلٌ	وَلْیٌ	قریب اولمق صاحب اولمق
فَعَالَةٌ	وِلَایَةٌ، وَلَایَةٌ	یاردم قیلمق			

صحیحنه مثال نَعِمَ یَنْعَمُ مصدری نِعْمَةٌ ، نُعُومَةٌ کیلور «نعمه‌لی اولمق»
نَعِمَ ماضی یَنْعَمُ مضارع نَعِیمٌ صفة مشبهه لَمْ یَنْعَمْ جحد لاَیَنْعَمُ نفی اِنْعَمْ امر
حاضر لِیَنْعَمْ امرغائب لاَتَنْعَمْ نهی مَنْعَمٌ اسم زمان اسم مکان مِنْعَمٌ اسم آلة
أَنْعَمُ اسم تفضیل ، مثالینه مثال وَرِثَ یَرِثُ مصدری وِرَاثَةٌ ، اِرْثٌ ،
رِثَةٌ کیلور «میراث آلمق» وَرِثَ ماضی یَرِثُ مضارع وارِثٌ اسم فاعل
مَوْرُوثٌ اسم مفعول لم یَرِثْ جحد لاَیَرِثُ نفی رِثْ امر حاضر لِیَرِثْ
امرغائب لاَتَرِثْ نهی مَوْرِثٌ اسم زمان اسم مکان میراثٌ اسم آلة أَوْرَثُ
اسم تفضیل . ماضیده اعلال یوق قالغانلرینکْ اعلالی وثب یثب ده
اوتدی . ملتوینه مثال وَلِیَ یَلِی مصدری وَلْیٌ «بری صونکنده برنی قیلمق»
هم «قریب اولمق» ولایة «یاردم قیلمق» «حکم قیلمق» وَلِیَ ماضی یَلِی
مضارع وَلِیٌّ صفة مشبهه وال اسم فاعل مَوْلِیٌّ اسم مفعول لم یَلِ جحد لاَیَلِی
نفی لِ امر حاضر لِیَلِ امرغائب لاَتَلِ نهی مَوْلِی اسم زمان اسم مکان
میلاءٌ اسم آلة أَوْلی اسم تفضیل . وَلِیَ نکْ صرفی خَشِیَ نکی کبی قالغانلرنکْ
صرفی هم اعلالی وَدِیَ یَدِی ده اوتدی وَلِیٌّ اصلده وَلْوِیٌ ، اعلالی مَرْمِیٌ
نکْ اعلالی کبی در.

﴿ آلتنچی باب ﴾

ماضیده هم مضارعده عین ضمه‌لی فَعُلَ یَفْعُلُ بابیدر مصدری سکز وزنده کیلمشدر .

فَعَالَةٌ	کَفَائَةٌ	برابر اولمق	فُعْلَةٌ	جُرْأَةٌ	بهادرلق قلمق
فُعُولَةٌ	رُطُوبَةٌ	صولی اولمق	فِعَلٌ	صِغَرٌ	کچکنه اولمق
فَعَلٌ	شَرَفٌ	صیلی اولمق	فِعْلٌ	حِلْمٌ	یواش اولمق
فَعْلٌ	ضَعْفٌ	ضعیف اولمق	فُعْلٌ	قُرْبٌ	یقین اولمق

اوزغان بش بابی متعدی هم لازم کیلگان و بو بابلار لازم دن باشقه کیلگان لازم فعل دن اسم مفعول حرف جر ایله کیلور مرور به، مدخول فیه، مزید علیه کبی، فعل متعدی فاعل دن مفعول به گه اوزغان فعل « ضَرَبَ زَیْدٌ عَمْرًا » کبی، فعل لازم فاعل دن مفعول به گه اوزمغان فعل «شَرُفَ زَیْدٌ» کبی. بو بابنینك صحیحنه مثال شَرُفَ یَشْرُفُ مصدری شَرَفٌ شَرَافَةٌ «صیلی اولمق» شَرُفَ ماضی یَشْرُفُ مضارع شَرِیفٌ صفة مشبهة لم یَشْرُفْ جحد لا یَشْرُفُ نفی اُشْرُفْ امر حاضر لِیَشْرُفْ امر غائب لا تَشْرُفْ نهی مَشْرَفٌ اسم زمان اسم مکان مِشْرَفٌ اسم آلة اَشْرَفُ اسم تفضیل. مضاعفینه مثال حَبَّ یَحُبُّ مصدری حُبًّا «دوست اولمق» حَبَّ ماضی یَحُبُّ مضارع حَبِیبٌ صفة مشبهة لم یَحُبَّ جحد لا یَحُبُّ نفی حُبَّ امر حاضر لِیَحُبَّ امر غائب لا تَحُبَّ نهی مَحَبٌّ اسم زمان اسم مکان مِحْبَابٌ اسم آلة اَحَبُّ اسم تفضیل. حَبَّ اصلده حَبُبَ اوّلگی بانینك حرکتنی طاشلاب اولگی بانی ایکنچی باغه ادغام قیلنمشدر قالغان مشتقلرنینك بارچه حکمی رَدَّ یَرُدُّ ده اوقلدی مثال واوینه مثال وَقُحَ یَوْقُحُ مصدری وَقَاحَةٌ وُقُوحَةٌ وَقَحَةٌ در « طرناق قاتی اولمق » وَقُحَ ماضی یَوْقُحُ مضارع وَقَاحٌ صفة مشبهه لم یَوْقُحْ جحد لا یوقح نفی اُوقُحْ امر حاضر لیوقح امر غائب لا توقح نهی مَوْقَحٌ اسم زمان اسم مکان میقاحٌ اسم آلة اَوْقَحُ اسم تفضیل. میقاح اصلده مِوْقَاحٌ.

مثال یائینه یَسُرَ یَیْسُرُ مصدری یُسْرٌ «آنصات اولمق» یَسُرَ ماضی یَیْسُرُ مضارع یَسِیرٌ صفة مشبهة لم یَیْسُرْ جحد لا یَیْسُرُ نفی اُوسُرْ امر حاضر لِیَیْسُرْ امر غائب لا تَیْسُرْ نهی مَیْسَرٌ اسم زمان اسم مکان مِیْسَارٌ اسم آلة اَیْسَرُ اسم تفضیل. اُوسُر اصلده اُیْسُرْ یُوسُرْنینك اعلالی کبیدر.

اجوفینه مثال طَالَ یَطُولُ اصلده طَوُلَ یطْوُلُ اعلالی اوقلدی مصدری طَوْلٌ «اوزون اولمق» ، طَالَ ماضی یَطُولُ مضارع طَوِیلٌ صفة مشبهة لم یطُلْ جحد لایَطُولُ نفی طُلْ امر حاضر لِیَطُلْ امر غائب لاتَطُلْ نهی مَطَالٌ اسم زمان اسم مکان مِطْوَلٌ اسم آلة اَطْوَلُ اسم تفضیل . ماضی صرفی: طال طالا طالوا * طالت طالتا طُلْنَ * طُلْتَ طُلْتُما طُلْتُم * طُلْتِ طُلْتُما طُلْتُنَّ * طُلْتُ طُلْنا * طُلْنَ اصلده طَوُلْنَ ضمّه واوغه آغر واونك ضمه سنی آلدندغی حرفکه بیردك آنك حرکتنی طاشلاغاندن صوك طُوْلْنَ ایکی ساکن جمع اولدی واو برله لام آراسنده واونی حذف قیلدق طُلْنَ اولدی . قالغانلری اوشبوکا قیاس قیل وبارچه مشتق اركٔ اعلالی دائم یدوم ده اوتدی . ناقصینه مثال رَخُوَیرْخُو مصدری رُخْوَةٌ «یومشاق اولمق» رَخُوَ ماضی یَرْخُو مضارع رَخْوٌ صفة مشبهه لم یَرْخُ جحد لایَرْخُو نفی اُرْخُ امر حاضر لِیَرْخُ امر غائب لاتَرْخُ نهی مَرْخَی اسم زمان اسم مکان مِرْخَی اسم آلة اَرْخَی اسم تفضیل یَرْخُو اصلده یَرْخُوُ ضمه واوغه آغر واونك ضمه سنی طاشلادق یَرْخُو اولدی . بارچه سینك صرفی هم اعلالی دعا یدعونکی کبیدر.

﴿ ایکنچی قسم ثلاثی مزید ﴾

اون ایکی بابدر، مزیدلرگه حرفنی زیاده قیلمق ایکی تورلی اولور حرف اصلی نك برسنی تکرار قلدق ایله اولور فَرَّحَ ده گی کبی اصلی فَرِحَ در یا که خارجدن حرف آرتدرمق ایله اولور اکرم ده گی کبی اصلی کَرُمَ در. زیاده قیلنه تورغان حرفلر «سألتمونیها» لفظنداغی اون حرفدر. ثلاثی مزید اوچ صنف ده در: اولگی صنف بر حرف زیاده قیلنغان فعللر اوچ بابدر. ایکنچی صنف ایکی حرف زیاده

قیلنغان فعل‌لر بش بابدر. اوچنچی صنف اوچ حرف زیاده قیلنغان فعل‌لر دورت بابده. اون ایکی بابدر.

﴿ برنچی صنف ﴾

برنچی باب أَفْعَلَ يُفْعِلُ بابیدر مصدری ایکی وزندە کیلمشدر. اِفْعَال وزننده اِکْرَام کبی فَعَالَةٌ وزننده کَرَامَةٌ کبی «حرمت قیلمق» وبو بابغه «افعال بابی» دینلور. وثلاثی مجرددن باشقه بابلر هرقایوسی مصدرلرینڭ وزنلریله تسمیه ایدلور. يُفْعِلُ اصلده يُأَفْعِلُ واحد متکلم صیغه‌سی أُأَفْعِلُ اولوب ایکی همزه بر یرده جمع اولماقنی عرب لر مکروه کورگانلیکدن يُأَفْعِلُ نڭ همزه‌سنی حذف قیلوب يُفْعِلُ دیگانلر هم مضارعغه تبعا ماضیدن باشقه مشتق‌لرنڭ کلسندن اوشبو همزه‌نی حذف قیلغانلر. بوبابده زیاده اولغان همزه (همزه قطعیه)در. همزه ایکی قسم: بری کلامنڭ اورتاسنده کلگانده اوقلمی تورغان همزه‌درکه بونگا «همزهٔ وصلیه» دیرلر، ایکنچیسی کلامڭ اورتاسنده کلگانده ده آیرم آچق اوقله تورغان همزه‌درکه بونگا «همزهٔ قطعیه» دیرلر اَلرَّجُلُ اِمْتَحَنَنِی ثُمَّ أَکْرَمَنِی دیگانده‌گی همزه‌لر کبی. ﴿ فائده ﴾ همزهٔ قطعیه دورتدر: برسی بارچه بابدن مضارعنڭ واحد متکلم صیغه‌لرنده اولان همزه‌در. ایکنچی‌سی افعال بابنده اولان همزه‌در. بوبابنڭ بارچه صرفنده‌غی همزه‌لر قطعی اولور درجه‌ده توشماسلر. اوچنچی‌سی جمع‌لرده اولان همزه‌در. دورتنچی همزه استفهام‌در. بوبابده همزه‌نی زیاده قیلمق کوب وقتده لازم فعل‌نی متعدی قیلمق اوچون اولور أَذْهَبْتُ زَیْدًا «ییباردم من زیدنی» فَذَهَبَ «بس کیتدی اول» وأَجْلَسْتُهُ «اوتورتدم من آنی» فَجَلَسَ «بس اوتوردی اول». وبر ایکی صیغه‌ده بونڭ عکسنچه متعدی فعل‌نی لازم قیلمق ایچونده کلگان: کَبَّ «یوزتوبان قیلدی»، فَأَکَبَّ «یوز توبان اولدی».

عَرَضَ « ظاهر قیلدی » فَأَعْرَضَ « ظاهر اولدی »، قَشَعَ تاراتدی فأَقْشَعَ
« بس تارالدی » کبی ودخی وقتغه، کرمکنی افاده ایچون اولور اَصْبَحَ « طالکغه
کردی »، اَمْسَیٰ « کچکه کردی »، اصل فعلنک وقتینه یتمکنی افاده ایچون
اولور، اَحْصَدَ الزَّرْعُ، « ایگن اورمق وقتینه یتدی »، اَجْزَمَ النَّخْلُ،
« خرما کیسمک وقتینه یتدی »، فعلنک کوبلکنی افاده ایچون اولور اَثْمَرَ
الشَّجَرُ، « آیوا کوب بیردی »، ودخی شینی بر صفةٔ اوزره تابمقنی افاده
ایچون اولور اگر اصل فعل لازم اولسه اول صفة، حقیقةده فاعل اولور.
اَبْخَلْتُ زَیْدًا کبی « زیدنی بخیل تابدم »، (۱) اصل فعل متعدی اولسه
اول صفة حقیقةده مفعول اولور، اَحْمَدْتُ زَیْدًا کبی، « زیدنی محمود (۲)
تابدم » اصل فعلنی ازاله ایچون اولور، اَعْجَمْتُ الـکتاب کبی، کتابنک
عجمه لکنی ازاله قیلدم معنی ده زیادهنی افاده ایچون اولور، اَشْغَلْتُ زیدا کبی
« زیدنی کوب شعللاندردم » مفعولنی اصل فعلغه عرضنی افاده ایچون
اولور، اَبَاعَ الْمَاشِیَةَ (۳) کبی. « ماشیه نی صاتمه غه عرض قیلدی » بو
بابنک صحیحنه مثال أَکْرَمَ یُکْرِمُ مصدری، اِکْرَامٌ کَرَامَةٌ کیلور « حرمتلمك »
أَکْرَمَ ماضی یُکْرِمُ مضارع مُکْرِمٌ اسم فاعل مُکْرَمٌ اسم مفعول لم یُکْرِمْ جحد
لایُکْرِمُ نفی أَکْرِمْ امر حاضر لِیُکْرِمْ امر غائب لاتُکْرِمْ نهی مُکْرَمٌ اسم
زمان اسم مکان هم مصدر میمی. مضاعفینه مثال أَحَبَّ یُحِبُّ مصدری
اِحْبَابٌ کیلور « دوست توتمق » « اختیار قیلمق » أَحَبَّ ماضی یُحِبُّ مضارع
مُحِبٌّ اسم فاعل مُحَبٌّ اسم مفعول لم یُحِبَّ جحد لایُحِبُّ نفی أَحِبَّ امر حاضر
لِیُحِبَّ امر غائب لاتُحِبَّ نهی مُحَبٌّ مشترك اعلاللری فَرَّ یَفِرُّ ده اوزدی.
مثال واوینه مثال أَوْجَبَ یُوجِبُ، مصدری ایجابٌ کیلور اصلی اِوْجابٌ

---

(۱) بخیل « صاران » (۲) [illegible] قتالمش » (۳) ماشیة « آیاقلی حیوان، ترلك »

«واجب قيلمق» أَوْجَبَ يُوجِبُ مُوجِبٌ مُوجَبٌ لم يُوجِبْ لا يُوجِبُ أَوْجِبْ لِيُوجِبْ لا تُوجِبْ مُوجِبٌ مُوجَبٌ مشترك. مثال يائينه أَيْسَرَ يُوسِرُ مصدري ايسارٌ كيلور «باي اولماق» أَيْسَرَ يُوسِرُ مُوسِرٌ مُوسَرٌ لم يُوسِرْ لا يُوسِرُ أَيْسِرْ لِيُوسِرْ لا تُوسِرْ مُوسِرٌ مُوسَرٌ مشترك. ماضي ايله امر حاضردن باشقه‌ده غي «واو» لر كلاسي يادن قلب قيلنغان «واو» لردر اصلى يُيْسِرُ مِيسِرٌ مِيسَرٌ در. اجوف واوينه مثال أَقَامَ يُقِيمُ مصدري اقامة كيلور «مقيم اولماق» «آياق اوزره توروغزمق» «قامت اينملك» معنى لرنده اقامةٌ اصلده اقوام واونك حركتنى آلدنده‌غى حرفكه بيردك واو اصلده حركتلى آلدى حاضر فتحه‌لى واوني الفكه قلب قيلدق اقاامْ اولدى ايكى ساكن جمع اولدى ايكى الف آراسنده برنى حذف قيلدق اقامْ اولدى حذف اولنمش الفدن تانى عوضغه كيتردك اقامةٌ اولدى. أَقَامَ يُقِيمُ مُقِيمٌ مُقَامٌ لم يُقِمْ لا يُقِيمُ أَقِمْ لِيُقِمْ لا تُقِمْ مُقَامٌ مشترك. ماضي صرفي: أَقَامَ أَقَامَا أَقَامُوا * أَقَامَتْ أَقَامَتَا أَقَمْنَ * أَقَمْتَ أَقَمْتُمَا أَقَمْتُمْ * أَقَمْتِ أَقَمْتُمَا أَقَمْتُنَّ * أَقَمْتُ أَقَمْنَا * طوقز صيغه‌ده عين فعل محذوفدر. أَقَامَ اصلده أَقْوَمَ يَخَافُ نڭ اعلالى كبيدر يُقِيمُ اصلى يُقْوِمُ كسره واوغه آغر واونڭ كسره‌سنى آلدينه بيردك، يُقْوِمُ اولدى واو ساكن آلدى كسره‌لى واوني ياغه قلب قيلدق يُقِيمُ اولدى صرفي بويله: يُقِيمُ يُقِيمَانِ يُقِيمُونَ * تُقِيمُ تُقِيمَانِ يُقِمْنَ * تُقِيمُ تُقِيمَانِ تُقِيمُونَ * تُقِيمِينَ تُقِيمَانِ تُقِمْنَ * اُقِيمُ نُقِيمُ * ايكى جمع مؤنث‌ده عين فعل محذوف، مقيمٌ اصلده مُقْوِمٌ مضارعنڭ اعلالى كبى مقامٌ اصلده مُقْوَمٌ، ماضي نسكى كبى.

اجوف يائينه مثال أَرَابَ يُرِيبُ مصدري ارابةٌ كيلور «كشينى شك‌كه

صالمق» اَرْابَ يُرِيبُ مُرِيبٌ مُرابٌ لَمْ يُرِبْ لا يُرِيبُ اَرِبْ لِيُرِبْ لاتُرِبْ
مُرْابٌ مشترك بارچه صرفى هم اعلالى اقام يُقيمُ نكى كبيدر. ناقصينه مثال
مثال اَهْدَى يُهْدِى مصدرى اِهْداءٌ كيلور «بوالك بيرمك» مكه گه قربانلق
يبارمك» اهداءٌ اصلده اِهْدَايٌ ياسى همزه گه قلب قيلنغان اَهْدَى يُهْدِى
مُهْدٍ مُهْدًى لَمْ يُهْدِ لا يُهْدِى اَهْدِ لِيُهْدِ لاتُهْدِ مُهْدًى مشترك، اَهْدَى اصلده
اَهْدَيَ، يُهْدِى يُهْدِىُ، مُهْدٍ مُهْدِىٌ اعلال لرى رَمَى يَرْمِى رَامٍ نكك اعلال
لرى كبى. مُهْدًى اصلده مُهْدَيٌ، اعلالى مَرْمِى نكك اعلالى كبيدر.
لفيفنه مثال اَرْوَى يُرْوِى مصدرى اِرْواءٌ «صوغه قاندرمق» اَرْوَى يُرْوِى
مُرْوٍ مُرْوًى لم يُرْوِ لا يُرْوِ اَرْوِ لِيُرْوِ لاتُرْوِ مُرْوًى مشترك، بارچه حكمده
اَهْدَى يُهْدِى كبى، اوشانداق لفيف يائينه مثال اَحْيَى يُحْيِى مصدرى
اِحْيَاءٌ «ترگزمك» اَحْيَى يُحْيِى مُحْيٍ مُحْيًى لم يُحْيِ لا يُحْيِى اَحْيِ لِيُحْيِ لاتُحْيِ
مُحْيًى مشترك اعلال لرى اَهْدَى يُهْدِى كبى. ملتوينه مثال اَوْصَى يُوصِى
مصدرى ايصاءٌ كيلور «بيورمق» «وصى قيلمق» «وصيت ايتمك»، اَوْصَى
يُوصِى مُوصٍ مُوصًى لم يُوصِ لا يُوصِى اَوْصِ لِيُوصِ لاتُوصِ مُوصًى. اِيصاءٌ
اصلده اِوْصَايٌ ميجاءٌ كبى. اوشانداق ملتوينه مثال اَيْدَى يُودِى مصدرى
اِيداءٌ كيلور «ياردم قيلمق» اَيْدَى يُودِى مُودٍ مُودًى لم يُودِ لا يُودِى
اَيْدِ لِيُودِ لاتُودِ مُودًى. يُودِى اصلده يُيْدِى ياسا كن آلدى ضمه لى يانى
واوغه قلب قيلدق يُودِى ضمه ياغه آغر يالك ضمه سنى حذف قيلدق
بودى اولدى اَيْدَى نكك مجهولى اُودِىَ كيلور اوشبو روشچه ايدى نى
اصلينه قايتاردق اَيْدَىَ آخرينداغ آلديني كسره لى قيلدق ايدىَ آندك

آلدنلغی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه‌لی قیلدق اُیدی اولدی یا ساکن
آلدی ضمه‌لی یانی واوغه قلب قیلدق اُودی اولدی صرفی بویله:
اُودی اُودیا اُودوا * اُودیتْ اُودیتما اُودینَ * اُودیتَ اودیتما اُودیتم
اُودیْت اودیتما اُودیتُنّ * اُودیتُ اودینا *
﴿ ایکنچی باب ﴾ عینی تشدیدلی فَعَّلَ یُفَعِّلُ بابیدر بونکا «تفعیل بابی»
دینلور. مصدری بش وزنده کیلامش تَفْعیلٌ وزنده تَفْریحٌ کبی «شادلاندرمق»
تَفْعِلَةٌ وزنده تَسْوِیَةٌ کبی «برابر قیلمق»، تِفعال وزننده تکرار کبی
بو وزنده عین لامی بر جنسدن اولغان فعللر کیلور، فِعّالٌ وزننده
کِذّابٌ کبی «یالغانغه نسبة قیلمق»، مُفَعَّلَةٌ وزننده مُمَزَّقَةٌ کبی «یرتمق»
وبو باب فعلنی تکثیر اوچون اولور، طَوَّفَ زَیْدٌ، کبی «زید کوب طواف
قیلدی» فاعلنی تکثیر ایچون اولور مَوَّتَ الابل کبی «کوب تویه‌لر اولدی
مفعولده تکثیر ایچون اولور، غَلَّقْتُ الابوابَ کبی «کوب قاپولرنی
باغلادم» مفعولنی اصل فعلگه نسبة ایچون اولور فَسَّقْتُ زَیْدًا کبی
زیدنی فسقغه نسبة ایلادم» تعدیه ایچون اولور فَرَّحْتُ زَیْدًا کبی،
«زیدنی شادلاندردم». سلب ایچون جَلَّدْتُ البعیر کبی، «تویه‌نینک تیریسنی
تونادم» فاعل مشتق منه صاحبی اولمق ایچون اولور، وَرَّقَتِ الشَّجَرَةُ
کبی «آغاچ یافراقلندی» فاعل‌نینک مشتق منه‌گه اوخشامقی ایچون اولور،
قَوَّسَ الرَّجُلُ، کبی «ایرجایه کبی اولدی». صحیحنه مثال صَرَّحَ یُصَرِّحُ
مصدری تَصْریحٌ کیلور «اشکاره ایتمک» صَرَّحَ یُصَرِّحُ مُصَرِّحٌ مُصَرَّحٌ
لم یُصَرِّحْ لا یُصَرِّحُ صَرِّحْ لِیُصَرِّحْ لا تُصَرِّحْ مُصَرَّحٌ مشترک. مضاعفینه مثال
جَلَّدَ یُجَلِّدُ مصدری تَجْلیدٌ کیلور «یاغارتمق»، جَلَّدَ یُجَلِّدُ مُجَلِّدٌ مُجَلَّدٌ

لم يُجَدِّدْ لا يُجَدِّدْ جَدِّدْ لِيُجَدِّدْ لا تُجَدِّدْ مُجَدَّدٌ مشترك. مثال و اوينده

وحد يوحد مصدرى توحيد كيلور «برلەمك» وحد يوحد موحد موحد

لم يوحد لا يوحد وحد ليوحد لا توحد موحد مشترك. مثال يائينه يسر ييسر

مصدرى تيسير كيلور «آنصات قيلمق» يسر ييسر ميسر ميسر لم ييسر

لا ييسر يسر لييسر لا تيسر ميسر مشترك. اجوف واوينه «صوب يصوب»

مصدرى تصويب «راستلامق» صوب يصوب مصوب مصوب لم يصوب

لا يصوب صوب ليصوب لا تصوب مصوب مشترك. اجوف يائينه طيب يطيب

مصدرى تطييب «خوش بوى قيلمق» طيب يطيب مطيب مطيب

لم يطيب لا يطيب طيب ليطيب لا تطيب مطيب مشترك. ناقصينه مثال

ربى يربى مصدرى تربية كيلور «تربيه قيلمق» ربى يربى مرب مربى

لم يرب لا يربى رب ليرب لا ترب مربى مشترك. لفيفنه مثال سوى يسوى

مصدرى تسوية كيلور «برابر قيلمق» سوى يسوى مسو مسوى لم يسو

لا يسوى سو ليسو لا تسو مسوى مشترك. اوشانداق لفيفنه حيى يحيى

مصدرى تحية كيلور «سلام بيرمك» حيى يحيى محى محى لم يحى لا يحيى

حى ليحى لا تحى محيى مشترك. ملتوينه مثال: وفى يوفى، مصدرى توفية

كيلور «تمام قيلمق» وفى يوفى موف موفى لم يوف لا يوفى وف ليوف

لا توف موفى مشترك. بو بابده زائد اولغان حرف تكرار قيلنغان

ايكى عين نك برسيدر. بعض لر قاشنده اوّلكى عين بونلرنك دليلى

اوّلكى عين ساكن لى آننك زيادەسينه حكم اولى ديلر. وبعضيلر

قاشنده ایکنچی عین‌در بونلرنڭ دلیلی تکرار ایکنچی ایله حاصل اولدی اوشبونڭ زیاده‌سیله حکم اولی دیلر . وبوندن صوڭ کلاچك هر بر تکرار حرفلی فعل‌لرده خلاف اوشبونده‌غیچه‌در .

﴿ اوچونچی باب ﴾ فادن صوڭ الف ایله فَاعَلَ یُفَاعِلُ بابیدر بوڭا «مفاعله بابی» دینلور . مصدری اوچ وزنده کلمش مُفَاعَلَةٌ ،فِعَالٌ ،فِیعَالٌ وبوباب کوب وقتده ایکی یا کوب نرسه آراسنده اورتاقلغی افاده ایچون اولور ، واول ایکی نرسه‌نڭ هر برسی آخر قیلغاننی قیلور . ضَارَبَ زَیْدٌ عَمْرًا کبی «زید عمرگه صوغشدی» دخی فَعَّلَ معنی‌سنده کیلور تکثیر ایچون ضَاعَفَ اللهُ اجره کبی «ضَعَّفَ» معنی‌سنده «الله‌تعالی اجرنی قات قات قیلغای ایدی» فَعَلَ معنی‌سنده کیلور قاتلهم‌الله کبی قَتَلَهُمْ معنی‌سنده «الله‌تعالی اوترگای ایدی آنلری» صحیحنه مثال سَافَرَ یُسَافِرُ مصدری مُسَافَرَةٌ سِفَارٌ کیلور «سفرقیلمق» سَافَرَ یُسَافِرُ مُسَافِرٌ مُسَافَرٌ لم‌یُسَافِرْ لایُسَافِرُ سَافِرْ لِیُسَافِرْ لاتُسَافِرْ مُسَافَرٌ مشترك . سَافَرَنڭ مجهولی سُوفِرَ کیلور اوشبو رُوشچه سَافَرَ آخرینڭ آلدینی کسره‌لی قیلدق سَافِرَ آنڭ آلدنداغی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه‌لی قیلدق سُافِرَ الف ساکن آلدی ضمه‌لی الفنی واوغه قلب قیلدق سُوفِرَ اولدی .

﴿ ۱۳ قاعده ﴾ الف ساکن اولوب آلدی ضمه‌لی اولسه الفنی واوغه قلب قیلنور . مضاعفینه حَابَّ یُحَابُّ مصدری مُحَابَّةٌ کیلور «دوست‌توتمق حَابَّ یُحَابُّ مُحَابٌّ اسم‌فاعل هم اسم‌مفعول لم‌یُحَابَّ لایُحَابُّ حَابَّ لِیُحَابَّ لاتُحَابَّ مُحَابٌّ مشترك . مُحَابَّةٌ اصلده مُحَابَبَةٌ اوّلـگی بانڭ حرکتنی طاشلاب ایکنچی باغه ادغام قیلنغان مُحَابَّةٌ اولغان بارچه مشتقلرده اعلال اوشبو روشچه‌در ، حَابَّنڭ مجهولی حُوبَّ کیلور اوشبوروشچه حَابَّنی اصلینه

قایتاردق حَابَبَ آخرینك آلدینی کسره‌لی قیلدق حَابِبَ آنك آلدنده‌
غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه‌لی قیلدق حُوبِبَ اولدی ، اَوّلگی بانك
حرکتنی طاشلادق حُوْبِبَ اولگی بانی ایکنچی باغه ادغام قیلدق حُوبّ
اولدی . مضارع‌نك معلومی ایله مجهولی ادغاملی صیغه‌لرنك بارچه‌سنده
مشترك کیلور، ایکی صیغه‌ده (*) ادغام دورست دگل قالغانلرنده ادغام
لازمدر. مُحَابٌّ اسم فاعل اولسه اصلده مُحَابِبٌ اسم مفعول اولسه مُحَابَبٌ‌در.

مثال واوینه واظَبَ یُوَاظِبُ مصدری مُوَاظَبَةٌ «برا شکه دائم چیلاق قیلمق»
وَاظَبَ یُوَاظِبُ مُوَاظِبٌ مُوَاظَبٌ لم یُوَاظِبْ لا یُوَاظِبُ وَاظِبْ لِیُوَاظِبْ
لا تُوَاظِبْ مُوَاظَبٌ مشترك . مثال یائینه یَاسَرَ یُیَاسِرُ مصدری مُیَاسَرَةٌ
« برنرسه‌نی صول یاقغه آلمق » یَاسَرَ یُیَاسِرُ مُیَاسِرٌ مُیَاسَرٌ لم یُیَاسِرْ
لا یُیَاسِرُ یَاسِرْ لِیُیَاسِرْ لا تُیَاسِرْ مُیَاسَرٌ مشترك . اجوف واوینه جَاوَبَ یُجَاوِبُ
مصدری مُجَاوَبَةٌ «جواب ویرشمك» جَاوَبَ یُجَاوِبُ مُجَاوِبٌ مُجَاوَبٌ لم یُجَاوِبْ
لا یُجَاوِبُ جَاوِبْ لِیُجَاوِبْ لا تُجَاوِبْ مُجَاوَبٌ مشترك . اجوف یائینه طَایَبَ
یُطَایِبُ مصدری مُطَایَبَةٌ «خوش طبیعه‌لی اولمق» طَایَبَ یُطَایِبُ مُطَایِبٌ
مُطَایَبٌ لم یُطَایِبْ لا یُطَایِبُ طَایِبْ لِیُطَایِبْ لا تُطَایِبْ مُطَایَبٌ مشترك .

ناقصینه مثال حَابَی یُحَابِی ، مصدری مُحَابَاةٌ اصلده مُحَابَوَةٌ «بخش قیلمق»
حَابَی یُحَابِی مُحَابٍ مُحَابًا لم یُحَابِ لا یُحَابِی حَابِ لِیُحَابِ لا تُحَابِ مُحَابًا مشترك

لفیفنه مثال دَاوَی یُدَاوِی مصدری مُدَاوَاةٌ کیلور «درمانلامق» «دارو قیلمق»
دَاوَی یُدَاوِی مُدَاوٍ مُدَاوًی لم یُدَاوِ لا یُدَاوِی دَاوِ لِیُدَاوِ لا تُدَاوِ مُدَاوًی .

ملتوینه مثال وَالَی یُوَالِی مصدری مُوَالَاةٌ کیلور «بری صوکنده برنی قیلمق»

(*) غائبات مخاطباتده

وَالی یُوالی مُوالٍ مُوالیً لم یُوال لایُوالی وَال لیُوال لاتُوال مُوالیً مشترك .

﴿ ایکنچی صنف ﴾

دورتنچی باب همزهٔ وصلیه هم فادن صوڭ تا ایله افتعل یفتعل بابیدر مصدری افتعال وزننده کیلور، بوڭا «افتعال بابی» دینلور . یفتعل تقدیرده یأفتعل در همزه‌سی وصلیه اولدغندن آلدنده‌غی حرف مضارعة دائما حرکتلی اولمق سببلی همزه درجده ساقط اولمشدر. وهیچ بر وقت همزه اوقلمادغندن کتابة ده هم حذف قیلنادب فانی حرف مضارعة که متصل یازلمشدر. هم ماضیدن باشقه مشتقلارنڭ کلسنده همزه حذف قیلنمشدر. وبو باب مطاوعة ایچون کیلور مطاوعة معنی‌سی اطاعة قیلمق واثری قبول قیلمق، جمعته فاجتمع کبی «جیلدم بن اول نرسه‌نی بس جیلدی اول» اصل فعل ذاتی مصدرنی قیلمق ایچون اولور، اختبزت الدقیق کبی «اوننی خبز قیلدم» مبالغه ایچون کیلور. اکتسب کبی، «بیك کوب کسب قیلدی» بعض وقت فعل معنی‌سنده کیلور اجتنب کبی، «جنب» معنی‌سنده تفاعل معنی‌سنده کیلور، اختصم کبی. «تخاصم» معنی‌سنده صحیحنده مثال: احتسب یحتسب مصدری احتساب «حساب ایتمك» احتسب یحتسب محتسب محتسب لم یحتسب لایحتسب احتسب لیحتسب لاتحتسب محتسب مشترکدر، مضاعفنده مثال احتج یحتج مصدری احتجاج «حجة کتورمك» احتج یحتج محتج اسم فاعل هم اسم مفعول لم یحتج لایحتج احتج لیحتج لاتحتج محتج مشترکدر. مثال واوینه اتضح یتضح مصدری اتضاح اصلده اوتضاح، «واو» افتعالنڭ فاسی برابرینه توشدی واونی تاغه قلب قیلدق اتتضاح اولدی ادغام شرطی تابولدی اوّلکی تانی ایکنچی

تاغه ادغام قیلمق اتضاح اولدی. بارچه مشتق ارده حکم شول روشچه در.
﴿۱۴ قاعده﴾ افتعال نڭ فاسی برابرینه «واو» «یا» «ثا» حرفلرندن بری توشسه تاغه قلب قیلمق کرکدر. اِتَّضَحَ، اِتَّسَرَ، اِتَّقَرَ کبی اصلده اِوتَضَحَ، اِیتَسَرَ اِثتَقَرَ، وبو قاعده ایله واو، یانڭ تاغه قلب قیلنمقنده واو، یانڭ باشقه بر حرفدن قلب قیلنمامش اولمقی شرطدر. وبو شرط تابلمادغی ایچون اِیتَکَلَ اِتَّکَلَ اولمغان چونکه اصلده ائتکلدر. «اِتَّخَذَ»ده قلب قیلنغان ایسه‌ده بونی شاذ دیمشلردر. بعضلر ایسه مجردنده هم «تَخَذَ» دیمك برلغتدر دیورلر. قرّاءدن بعضلر قرآن کریمده «لاتَّخَذتَ»نی «لَتَخِذتَ» اوقمشدر.
﴿۱۵ قاعده﴾ افتعالنڭ فاسی برابرنده «د» «ذ» «ز» حرفلرندن بری توشسه افتعالنڭ تاسی شول حرفنڭ جنسینه قلب قیلنوب برنجسی ایکنچیگه ادغام قیلنور «اِدَّمَعَ» «اِذَّکَرَ» «اِزَّجَرَ» کبی اصللری «اِدتَمَعَ» «اِذتَکَرَ» «اِزتَجَرَ» دریاکه تاسنی دالغه قلب قیلوب ادغامسز ایتمکده دورستدر «اِذدَکَرَ» «اِزدَجَرَ» «اِزدادَ» کبی.
﴿۱۶ قاعده﴾ افتعالنڭ فاسی برابرنده «ص» «ض» «ط» «ظ» حرفلرندن برسی توشسه تانی طاغه قلب قیلنور «اِصطَلَحَ» «اِضطَرَبَ» «اِطَّرَدَ» «اِظطَلَمَ» کبی اصللری اِصتَلَحَ، اِضتَرَبَ، اِطتَرَدَ، اِظتَلَمَ در.
﴿۱۷ قاعده﴾ افتعالنڭ عینی برابرینه «ت» «د» «ذ» «ز» «س» «ص» «ض» «ط» «ظ» حرفلرندن بری توشسه افتعالنڭ تاسنی شو حرفلرنڭ جنسینه قلب قیلوب بری آخرغه ادغام قیلمق دورستدر وبو حکمنڭ دورستلکی مضارعده بالاتفاق ماضیده بعضلرنڭ اختلافی واردر، یَقَتِّلُ، یَبَدِّلُ،

يعتّمر ، ينزع ، يبسم ، يخصّم ، ينضل ، يلطّم ، ينظّر ، كبى اصللرى يقتتل ،
يبتدل ، يعتمر ، ينتزع ، يبتسم ، يختصم ، ينتضل ، يلتطم ، ينتظر در ،
وبو مضارعلرده فاغه كسره ايله ، يقتّل ، يبدّل ، ديمكده درستدر قرأن
كريمده هم يخصّمون كيلمشدر . ماضيلرده تانى قلب قيلوب ادغام قيلغان
كشيلر فاغه كسره ايله قتّل ، بدّل ، خصّم ، عمّر ، ديورلر . قتّل اصلى
اقتتل ، افتعالنك عينى برابرينه « تا » توشدى اوّلكى تانك حركتنى
آلدينه بيردك ، اقتتل اولدى . ادغامنك شرطى تابلدى اولكى تانى
ايكنچى تاغه ادغام قيلدق اقتّل اولدى همزهدن حاجةسز اولدق همزهنى
حذف قيلدق قتّل اولدى ، تفعيل بابنك ماضيسيله التباس اولدى
التباسدن صاقلنمق ايچون فتحهنى كسرهگه تبديل قيلدق قتّل اولدى .
بدّل اصلى ابتدل ، افتعالنك عينى برابرينه دال توشدى تاسنى دالغه
قلب قيلدق ابددل اولدى اولكى دالنك حركتنى آلدندهغى حرفكه
بيردك ابددل ادغامنك شرطى طابلدى اوّلكى دالنى ايكنچى دالغه
ادغام قيلدق ابدّل همزهدن حاجةسز اولدق همزهنى حذف قيلدق
بدّل تفعيل بابنك ماضيسيله التباس اولدى التباسدن صاقلنمق ايچون
فتحهسنى كسرهگه تبديل قيلدق بدّل اولدى قالغان صيغهلرنك بارچه
سنده شول روشچه اعلال اوقولور . مثال يائينه مثال اتّسر يتّسر
مصدرى اتّسار «اوطوش اوينى اوينامق» اتّسر يتّسر متّسر متّسر لم
يتّسر لايتّسر اتّسر ليتّسر لاتتّسر متّسر مشترك اتّسار اصلى ايتسار
«يا» افتعالنك فاسى برابرينه توشدى يانى تاغه قلب قيلدق اتّسار

ادغام‌نلنگ شرطی تابلدی اوّلکی تانی ایکنچی تاغه ادغام قیلدق اِتّسارْ اولدی . بارچه مشتق‌لرنلنگ اعلالی شول روشچه‌در . اجوف واوینه مثال اِقْتَاتَ يَقْتَاتُ مصدری اِقْتِيَاتْ «آزق جیه‌ف» اِقْتَاتَ يَقْتَاتُ مُقْتَاتْ اسم فاعل هم اسم مفعول لم يَقْتَتْ لايَقْتَاتُ اِقْتَتْ لِيَقْتَتْ لاتَقْتَتْ مُقْتَاتْ مشترك . اِقْتِيَاتْ اصلده اِقْتِوَاتُ «واو» دورتنچی اولوب توشدی آلدی ضمه‌سز واونی یاغه قلب قیلدق اِقْتِيَات اولدی اِقْتَاتَ يَقْتَاتُ اصلده اِقْتَوَتَ يَقْتَوِتُ واو حرکتلی آلدی فتحه‌لی واونی الفکه قلب قیلنغان، قالغان مشتق‌لرده شول حکمده اِقْتَاتَ‌نلنگ مجهولی اُقْتِيتَ کیلور اِقْتَاتَ‌نی اصلینه قایتاردق اِقْتَوَتَ آخرینلنگ آلدینی کسره‌لی قیلدق اِقْتَوِتَ آنلنگ آلدنده‌غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه‌لی قیلدق اُقْتُوِتَ اولدی کسره واوغه آغر واونلنگ کسره‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك آنلنگ حرکتنی طاشلاغاندن صولنگ اُقْتِوْتَ اولدی واو ساکن آلدی کسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق اُقْتِيتَ اولدی . اجوف یائینه مثال اِكْتَالَ يَكْتَالُ مصدری اِكْتِيَالْ (اولچاملك) اِكْتَالَ يَكْتَالُ مُكْتَالْ لم يَكْتَلْ لايَكْتَالُ اِكْتَلْ لِيَكْتَلْ لاتَكْتَلْ مُكْتَالْ مشترك . ناقصینه مثال اِخْتَفَى يَخْتَفِى مصدری اِخْتِفَاءْ اصلی اِخْتِفَايْ (یاشرنملك) اِخْتَفَى يَخْتَفِى مُخْتَفٍ مُخْتَفًى لم يَخْتَفِ لايَخْتَفِى اِخْتَفِ لِيَخْتَفِ لاتَخْتَفِ مُخْتَفًى . اعلال‌لری هم صرفلری رمی یرمی‌نلنگ اعلال‌لری هم صرفلری کبی‌در . آنجق اسم مفعول صرفی بویله‌در: مُخْتَفًى مُخْتَفَيَانِ مُخْتَفَوْنَ مُخْتَفَاةٌ مُخْتَفَيَتَانِ مُخْتَفَيَاتٌ لفیفنه اِحْتَوَى يَحْتَوِى مصدری اِحْتِوَاءْ (جمع قیلمق) . اِحْتَوَى يَحْتَوِى

محتو محتوی لم یحتو لایحتوی احتو لیحتو لاتحتو محتوی بارچه حکمده

اختفی یختفی دگی کبی در. ملتویده اتقی یتقی مصدری اتقاء اصلده

اوتقای (صاقلانماق) اتقی یتقی متق متقی لم یتق لایتقی اتق لیتق

لاتتق متقی، اتقی اصلده اوتقی «واو» افتعالنڭ فاسی برابرینه توشدی واونی

تاغه قلب قیلدق اتتقی تانی تاغه ادغام قیلدق اتقی یاحرکتلی آلدی

فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق اتقی اولدی یتقی اصلده یوتقی واونی

تاغه قلب قیلوب تانی تاغه ادغام قیلدق یتقی ضمه یاغه آغر یانڭ ضمه‌سنی

حذف قیلدق یتقی اولدی قالغانلرده شول حکمده.

﴿ بشنچی باب ﴾

همزۀ وصلیه هم نون زیاده سیله انفعل ینفعل بابیدر. مصدری انفعال بونگا (انفعال

بابی) دینلور و بو باب دائما فعل‌که مطاوعة ایچون کیلور، قطعت الحشیش

فانقطع کبی «کیسدم من اوننی بس کیسلدی اول» و بعض وقت شاذ(*)

اولوب افعل‌که مطاوعة ایچونده کیلور، ازعجت الباب فانزعج کبی

«قوپاردم من قاپونی بس قوپارلدی اول» و بو باب اعضاء جارحة(۱) ایله

حاصل اولغان فعللرکه مخصوصدر شونڭ ایچون عدمته فانعدم دیمك خطا

دیمشلر. صحیحنه مثال انسحب ینسحب مصدری انسحاب «تارتلمق»

انسحب ینسحب منسحب منسحب لم ینسحب لاینسحب انسحب لینسحب لاتنسحب

منسحب مشترك. مضاعفینه مثال انقض ینقض، مصدری انقضاض «پرا کنده

اولمق» «تارالمق»، انقض ینقض منقض لم ینقض لاینقض انقض

لینقض لاتنقض منقض مشترك. اجوف واوینده انقاد ینقاد مصدری انقیاد

(*) شاذ اولمق قاعده‌گه خلاف اولمقدر (۱) اعضاء جارحه جراحة قیلوچی عضولردر

اصلى انقواد (اطاعة قیلمق) انقاد ینقاد منقاد لم ینقد لاینقاد انقد لینقد لاتنقد منقاد بارچه حکمده اقتات یقتات کبی در، اجوف یائینه مثال انقاس ینقاس مصدری انقیاس (برنرسه اوز اوخشاشینه قیاس قیلنمق) انقاس ینقاس منقاس لم ینقس لاینقاس انقس اینقس لاتنقس منقاس مشترك. ناقصینه مثال انجلی ینجلی انجلاء (آچلمق) انجلی ینجلی منجل منجلی لم ینجل لاینجلی انجل اینجل لاتنجل منجلی مشترك. انجلی ینجلی اصلده انجلو ینجلو (واو) طرفلی توشدی آلدی ضمه سز واونی یاغه قلب قیلدق انجلی ینجلی اولدی ماضیده یانی الفکه قلب قیلدق انجلی اولدی. مضارعده ضمه یاغه آغر یانك ضمه سنی حذف قیلدق ینجلی اولدی. لفیفنه انزوی ینزوی مصدری انزواء «تیری نك بورولوب جیولماق» انزوی ینزوی منزو منزوی لم ینز و لاینزوی انزو لینز و لاتنزو منزوی. وبو بابده ملتوی کلمگان.

﴿ آلتنچی باب ﴾ همزهٔ وصلیه ابله عیندن صوك برلامنی زیاده قیلوب افعل یفعل مصدری افعلال کیلور. وبوڭا (افعلال بابی) دینلور. وبو باب مبالغه ابچون کیلور، وهر وقت الوان وعیوبکه مختص اولور، ودائما لازم اولور. افعل یفعل تقدیرده افعلل یفعلل اوّلگی لاملرنك حرکتلرنی طاشلانوب ایکنچی لامگه ادغام قیلنمش. صحیحنه احمر یحمر مصدری احمرار (قزل اولمق). احمر یحمر محمر لم یحمر لایحمر احمر لیحمر لاتحمر محمر مشترك. هرقایوسنده اوّلگی رانك حرکتنی طاشلانوب ایکنچی راغه ادغام قیلنغان. صرفی اوزغان ادغاملی فعل لرنك صرفی

کبی در. اجوفینه اسود یسود مصدری اسوداد (قارا اولمق)، اسود یسود مسود لم یسود لا یسود اسود لیسود لا تسود، مسود مشترك. اجوف یائینه ابیض یبیض مصدری ابیضاض (آق اولمق) ابیض یبیض مبیض لم یبیض لا یبیض ابیض لیبیض لا تبیض مبیض مشترك. ناقصینه ارعوی یرعوی مصدری ارعواء اصلده ارعواو (اوزینی کیرو توتمق) (یامان اشلردن صاقلانمق) (یالانغاچ اولمق). ارعوی یرعوی مرعو مرعوی لم یرعو لا یرعوی ارعو لیرعو لا ترعو مرعوی اصللری ایکی واو ایله ارعوو یرعوو در صوڭغی واو طرفده واقع اولغان آلدی ضمه سز واونی یاغه قلب قیلنغان ارعوی یرعوی اولغان یاماضیده الفکه قیلنوب ارعوی مضارعده یانڭ ضمه سنی حذف قلنوب یرعوی اولغان. وبوبابده ایکی واونی برسنی آخرگه ادغام قیلوب ارعو یرعو دیمگانلر چونکه قلب قیلوب ارعوی یرعوی دیمك ادغام ایله ایتمکدن ینگل در.

«یدنچی باب» تا عین زیاده سیله تفعل یتفعل بابیدر مصدری تفعل در بوڭا «تفعل بابی» دینلور. بوباب فعل که مطاوعة ایچون کیلور، علمته فتعلم کبی «اوکراتدم آنی بس اوکراندی اول» تکلف ایچون کیلور، تشجع کبی «کوچلانوب باطرلاندی» فاعل مفعولنی اصل فعل قیلمق ایچون کیلور، توسدت التراب کبی «توفراقنی یاصدق قیلدم(۱)» اصل فعلدن بر طرفده اولمق ایچون اولور، تهجد زید کبی[۲]«زید هجوددن بر طرفده اولدی» اصل فعلنڭ برام برام حصولی ایچون کیلور. تفهم کبی (۳) «برام برام فهملندی» ودخی طلب ایچون کیلور تکبر کبی «اولوغ اولمقنی

(۱) بونده اصل فعل یاصدق معناسنده اولان «وسادة» در توسدت یاصدق قیلدم معناسنده در
[۲] بونده اصل اویقو معناسنده اولان «هجود» در «۳» بونده اصل فعل اڭلامق معناسنده اولان «فهم» در.

طلب قیلدی» ﴿ ۱۸ قاعده ﴾ تفعل تفاعل تفعلل بابلرننك معلوم اولان
مضارعلرینك ایکی «تا» برله کیلگان صیغه‌لرنده بر «تا» نی حذف
قیلمق درستدر. قرآن کریمده هم بر تا ایله کیلگاندر «فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى،
نَارًا تَلَظَّى، تَنَزَّلُ الْمَلائِكَةُ» کبی اصلده تَتَصَدَّى، تَتَلَظَّى، تَتَنَزَّلُ، در
وبر تا ایله قالغان صوك امر حاضر آلنسه شول تانی حذف قیلنوب
امری فَعَّلْ وزننده کیلور، صحیحنه مثال تفصح یتفصح مصدری تفصح
«تیکشرمك» تفصح یتفصح متفصح متفصح لم یتفصح لا یتفصح تفصح
لیتفصح لا تتفصح متفصح مشترکلر. مضاعفینه مثال تجدد یتجدد مصدری
تجدد «یاڭغی اولمق» تجدد یتجدد متجدد متجدد لم یتجدد لا یتجدد
تجدد لیتجدد لا تتجدد متجدد مشترکلر. مثال واوینه تورد یتورد مصدری
تورد (صوغه کیلمك) (گل توسلی اولمق) (وآز آز کیلمك) مثال یائینه
تیسر یتیسر مصدری تیسر (آنسات اولمق) وحاضر اولمق) اجوفینه مثال
تصور یتصور مصدری تصور (بر نرسه‌نك صورتنی ذهن گه آلمق)
اجوف یائینه مثال تحیر یتحیر مصدری تحیر (حیران اولمق) ناقصینه
مثال تقضی یتقضی مصدری تقضی «تمام فنا اولمق» تقضی یتقضی متقض
متقض لم یتقض لا یتقضی تقض لیتقض لا تتقض متقضی مشترکلر. تقضی
اصلده تقضی ضمه یاغه آغر یانك ضمه سنی تاشلادق تقضی اولدی یا سلامت
قالسون اوچون یانك آلدینه کسره بیردك تقضی اولدی. لفیف واوینه
مثال تروی یتروی مصدری تروی «صوغه تویمق» لفیف یائینه مثال
تزیی یتزیی مصدری تزیی «تورزانمك» ملتوینه مثال توفی یتوفی،
مصدری توفی «اوترملك» «وفاقیلمق» «ا...»

﴿ سکزنچی باب ﴾ تاهم فادن صونك الف ایله تَفاعَلَ یَتَفاعَلُ بابیدر بونکا «تفاعُل بابی» دیلور. مصدری تفاعل کیلور. بو بابده ایکی یا که کوب کشیلر آراسنده حاصل اولغان فعللر کیلور، تَضارَبا تَضارَبُوا کبی. وبو باب فاعَلَ‌گه مطاوعة ایچون کیلور، باعَدتُه فتباعَدَ کبی «یراق قیلدم آنی بس یراق اولدی اول» فَعَلَ معناسنده کیلور تَوانَیْتُ کبی وَنَیْتُ معنی‌سنده «ضعیف اولدم» تکلف ایچون کیلور تَجاهَلَ کبی (کوچلانوب جاهل اولدی)

﴿ فائده ﴾ بو بابده اولغان تکلف ایله اوزغان تَفَعُّلْ بابنده‌غی تکلف آراسنده فرق: بوبابده‌غی تکلف بار نرسه‌نی یوق کورساتورگه‌در تَفَعُّلْ بابنده‌غی تکلف یوق نرسه‌نی بار کورساتورگه کوچلنمك‌در.

﴿ فائده ﴾ فاعَلَ بابنده ایکی مفعول‌گه اوزغان فعلنی تَفاعَلَ بابینه کیتورلسه بر مفعول‌گه اوزار اگر بر مفعول‌گه اوزغان فعلنی بو بابغه کیتورلسه هیچ بر مفعول‌گه ازماس نازَعَ زیدٌ عمرا الحدیثَ ایله ضارَبَ زیدٌ عمرانی بو تفاعل بابینه کیتورلگانده تَنازَعَ زَیْدٌ وعمْرٌوالحدیثَ، تضارب زیدٌ وعمرٌو دیلور. صحیحنه تَدارَكَ یَتَدارَكُ مصدری تَدارُكٌ (جیوامق، تابمق، یتشمك) تَدارَكَ یَتَدارَكُ مُتَدارِكٌ مُتَدارَكٌ لم یَتَدارَكْ لایَتَدارَكُ تَدارَكْ لِیَتَدارَكْ لاتَتَدارَكْ مُتَدارَكٌ مشترکدر تَدارَكَ‌نك مجهولی تُدُورِكَ کیلور سافرنکی کبی.

﴿ ۱۹ قاعده ﴾ افتعال بابنده ذکر قیلنغان طوقز ادغام حرفلرندن برسی اوشبو تَفَعُّلْ ایله تَفاعُلْ بابنك فا برابرنك توشسه تانی شول حرف جنسینه قلب قیلوب برسنی آخرغه ادغام قیلمق درست لیکن ساکن ایله ابتداء ممکن اولمدقندن اوّلینه کسره‌لی همزه وصلیه کیلتر ولور

تَطَهَّرَ تَزَيَّنَ تَذَكَّرَلرده اِطَّهَرَ اِزَّيَّنَ اِذَّكَّرَ دیمك كبی تَدَارَكَ تَدَاخَرَ

تَثَاقَلَ دیگانلرده اِدَّارَكَ اِثَّاقَلَ اِدَّاخَرَ دیمك كبی مضاعفینه تَصَامَّ یَتَصَامُّ

مصدری تَصَامُمٌ «صاغر اولمق» مثال واوینه تَوَارَثَ یَتَوَارَثُ مصدری توارث

كیلور (میراث آلمق) مثال یائینه تَیَاسَرَ یَتَیَاسَرُ مصدری تَیَاسُرٌ «صولغه كیتمك»

اجوف واوینه تَجَاوَبَ یَتَجَاوَبُ مصدری تَجَاوُبٌ «جوابلاشمق» اجوف یائینه

تَزَایَدَ یَتَزَایَدُ مصدری تَزَایُدٌ «آرتمق» ناقصینه مثال تَصَابَی یَتَصَابَی مصدری

تَصَابِی كیلور «عاشق اولمق» تَصَابَی یَتَصَابَی مُتَصَابٍ مُتَصَابًی لم یتصابَ

لا یتصابَی تَصَابَ لیتصابَ لاتتصابَ متصابًی مشتركدر. تصابی اصلده تَصَابُوٌ

تصابی یتصابی اصلده تصابُوَ یَتَصَابُوُ «واو» طرفده توشدی آلدی ضمه . ز

واوی یاغه قلب قیلدق تَصَابُیَ یَتَصَابُیُ اولدی یانی الفكه قلب قیلدق

تصابی یتصابی اولدی مصدرنده هم ماضی مضارعغه ایـارتوب واونی

یاغه قلب قیلدق تَصَابُیٌ اولدی ضمه یاغه آغر یانك ضمه سنی تاشلادق

یاسلامت قالسون اوچون یانك آلدینه كسره بیردك تصابی اولدی.

لفیفنه مثال تَدَاوَی یَتَدَاوَی مصدری تَدَاوِی كیلور (درمان قیلدرمق)

ملتوینه مثال یَتَوَارَی تَوَارَی مصدری تَوَارِی كیلور (یاشرنمك) تَدَاوِی تَوَارِی

اصلده تَوَارُیٌ تَدَاوُیٌ یاسلامت قالسون ایچون یانك آلدینه كسره

بیردك تداوی تواری اولدی.

﴿ اوچنچی صنف طوقزنچی باب ﴾

همزه وصلیه ایله عیندن صوڭ الف هم برلام زیاده سبیله اِفْعَالَّ یَفْعَالُّ

بابیدر. مصدری افعیلال کیلور. بوگا (افعیلال) بابی دینلور. وبوباب بارچه حکمده اوزغان افعلال بابی کبیدر لکن مبالغه ده آندن آرتغراقدر.
صحیحنه مثال اِحْمارَّ یَحْمارُّ مصدی اِحْمِیرار (بیك قزل اولمق) اِحْمارَّ یَحْمارُّ مُحْمارٌ لم یَحْمارَّ لایَحْمارُّ اِحْمارَّ لِیَحْمارَّ لاتَحْمارَّ مُحْمارٌ مشترکدر.
اجوفینه مثال اِسْوادَّ یَسْوادُّ مصدری اسویداد (بیك قاره اولمق) اِسْوادَّ یَسْوادُّ مُسْوادٌّ لم یَسْوادَّ لایَسْوادُّ اِسْوادَّ لِیَسْوادَّ لاتَسْوادَّ مُسْوادٌّ مشترکدر.
اجوف یائینه مثال اِبْیاضَّ یَبْیاضُّ مصدری اِبْییضاضٌ (بیك آق اولمق) اِبْیاضَّ یَبْیاضُّ مُبْیاضٌّ لم یَبْیاضَّ لا یَبْیاضُّ اِبْیاضَّ لِیَبْیاضَّ لا تَبْیاضَّ مُبْیاضٌّ مشترکدر.
﴿ اوننچی باب ﴾ همزه وصلیه، سین هم تانك زیاده سیله اِسْتَفْعَلَ یَسْتَفْعِلُ بابیدر بوگا (اِسْتِفْعالٌ) بابی دینلور. مصدری اِسْتِفْعالٌ وزننده کیلور.
وبو باب اصل فعل نی طلب ایچون کیلور اِسْتَخْرَجْتُ زَیْداً کبی (زیدنك خروجنی طلب قیلدم) وشینی بر صفة اوزره تابمقنی افاده ایچون کیلور، اِسْتَعْظَمْتُ زَیْداً کبی (زیدنی الوغ تابدم) وفاعل نلك اصل فعل گه انقلابی(۱) ایچون کیلور استحجر الطّین (بالچق حجر «۲» گه منقلب ولدی) ودخی فعل معنی سنده اِسْتَقَرَّ کبی (قَرَّ) معنی سنده.
﴿ ۲۰ قاعده ﴾ بوبابنك فاسی برابرینه (ط) توشسه تاسنی حذف قیلمقده درست قرآن کریمده هم (فَمَا اسْطاعُوا * تَسْطِعْ عَلَیْهِ صَبْراً) کیلمشدر.
صحیحنه مثال اِسْتَنْسَخَ یَسْتَنْسِخُ مصدری اِسْتِنْساخٌ (نسخه یازوب آلمق) مضاعفینه اِسْتَحَبَّ یَسْتَحِبُّ مصدری اِسْتِحْبابٌ (دوست کورمك)

---

۱) انقلاب ـ تورلانمك ۲) حجر ـ طاش.

مثال واوینه اسْتَوْجَبَ يَسْتَوْجِبُ مصدری اسْتِيجَابٌ (لازم اولمق) .

مثال يائينه اسْتَيْسَرَ يَسْتَيْسِرُ مصدری اسْتِيسَارٌ (آنسات كورمك) .

اجوف واوينه اسْتَجَابَ يَسْتَجِيبُ مصدری اسْتِجَابَةٌ (اجابة قيلمق) .

اجوف يائينه اسْتَبَاعَ يَسْتَبِيعُ مصدری اسْتِبَاعَةٌ (صاتمقنی طلب قيلمق)

ناقصينه مثال اسْتَهْدَى يَسْتَهْدِى مصدری اسْتِهْدَاءٌ (هداية طلب قيلمق)

لفيف واوينه اسْتَهْوَى يَسْتَهْوِى مصدری اسْتِهْوَاءٌ (يولدن طشقاری چقمق)

لفيف يائينه اسْتَحْيَى يَسْتَحْيِى مصدری اسْتِحْيَاءٌ (اويالمق) وبعض عربلر اسْتَحْيَى يَسْتَحْيِى ده بریانی حذف قیلوب اسْتَحَى يَسْتَحِى دیمشلر وبارچه مشتقلرنك شولای بریانی حذف قیلمشلر . وقرآن كريمك (انّ الله لا يستحيى) ديو ايكى يا ايله كلمشدر .

ملتوينه اسْتَوْفَى يَسْتَوْفِى مصدری اسْتِيفَاءٌ (تمام حقنی آلمق) .

امتحان = بونلرك مصدرلرندن اشتقاق قيل؟ نسَّعين نه صيغه در اصلنده نه در ؟

﴿ اون برنچی باب ﴾ همزه برعين واونك زياده سيله افْعَوْعَلَ يفعوعلُ بابيدر بوكا «افعوعال» بابی دينلور مصدری افْعِيعَالٌ كيلور اصلنده افْعِوْعَالٌ در بو باب مبالغه ايچون اولور . صحيحنه مثال احْدَوْدَبَ يَحْدَوْدِبُ مصدری احْدِيدَابٌ « بيل بوكری اولمق » احْدَوْدَبَ يَحْدَوْدِبُ مُحْدَوْدِبٌ مُحْدَوْدَبٌ لم يَحْدَوْدِبْ لا يَحْدَوْدِبُ احْدَوْدِبْ لا تَحْدَوْدِبْ لا تَحْدَوْدِبْ مُحْدَوْدَبٌ مشتركدر . ناقصينه مثال اعْرَوْرَى يَعْرَوْرِى اعريراءٌ اصلنده اعْرِوْرَايٌ (آطقه يالانغاچ آطلانمق) بو بابك صحيح برله ناقصدن باشقه كلمگان(*) .

(*) بو بابده «اعريراء» برله «احليلاء» غه باشقه مثال متعدی كيلمامشدر . اوقانوس

﴿ اون ایکنچی باب ﴾

همزه ایکی «واو» زیادهسیله افعوّل یفعوّل بابیدربونگا «افعوّال» بابی دینلور مصدری افعوّال بوباب هم مبالغهایجون کیلور. صحیحنه مثال اجلوّذ یجلوّذ مصدری اجلوّاذ (تیزلك ایله یورمك) اجلوّذ یجلوّذ مجلوّذ مجلوّذ لم یجلوّذ لایجلوّذ اجلوّذ لیجلوّذ لاتجلوّذ مجلوّذ مجلوّذ مشترك بو بابده کلکان فعللر هر قایوسی صحیح اولور.

﴿ اوچونچی قسم (رباعی مجرد) بر بابدهدر ﴾

فعلل یفعلل بابیدربونگا (فعللة) بابی دینلور. مصدری فعللة فعلال وزننده کیلور. صحیحنه مثال دحرج یدحرج مصدری دحرجة دحراج (ایلاندرمك) دحرج یدحرج مدحرج مدحرج لم یدحرج لایدحرج دحرج لیدحرج لاتدحرج مدحرج مشتركدر. مضاعفینه مثال صرصر یصرصر مصدری صرصرة صرصار (قوش قچقرمق) مثالینه هم مضاعفینه مثال وسوس یوسوس مصدری وسوسة وسواس (وسوسه وتشویش قیلمق) اجوف واوینه مثال جورب یجورب مصدری جوربة جیراب اصلده جوراب (آیاقغه چاروق کیدرمك). اجوف یائینه مثال: شیطن یشیطن مصدری شیطنة شیطان (هلاك اولمق).

ناقصینه مثال قلسی یقلسی مصدری قلساة قلساء اصلده قلسیة. قلسای (بورك کیمك). لفیفنه ضوضی یضوضی مصدری ضوضاة ضیضاء اصلده ضوضوة ضوضاو (آواز قیلمق) ضوضوة واوحرکتلی الدی فتحهلی واونی الفکه قلب قیلدق ضوضاة اولدی. ضوضاو. واوسا کن

الدی کسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق ، وآخرده‌گی (واو)نی همزه‌گه قلب قیلدق ضیضا؟ اولدی .

﴿ دورتنچی قسم (رباعی مزید) اوچ بابده ﴾

اوّلکی باب تانك زیاده‌سیله ، تَفَعْلَلَ یَتَفَعْلَلُ مصدری تفعلل کیلور بونکا (تفعلل) بابی دینلور . رباعی مزیدنك بابلری هر قایوسی لازم کیلور . بوباب فَعْلَلَ که مطاوعة ایچون کیلور دَحْرَجْتُ فَتَدَحْرَجَ کبی صحیحنه مثال تَدَحْرَجَ یَتَدَحْرَجُ مصدری تَدَحْرُجٌ (تگرامك) تَدَحْرَجَ یَتَدَحْرَجُ مُتَدَحْرِجٌ مُتَدَحْرَجٌ لم یَتَدَحْرَجْ لا یَتَدَحْرَجْ تَدَحْرَجْ لِیَتَدَحْرَجْ لا تَتَدَحْرَجْ مُتَدَحْرَجٌ مشترکدر . مضاعفینه مثال تَصَلْصَلَ یَتَصَلْصَلُ مصدری تَصَلْصُلٌ (تیمور آواز قیلمق) اجوف واوینه مثال تَجَوْرَبَ یَتَجَوْرَبُ مصدری تَجَوْرُبٌ (چارق کیمك) اجوف یائینه تَشَیْطَنَ یَتَشَیْطَنُ مصدری تَشَیْطُنٌ (هلاك اولماق) (مخالفة قیلمق) ناقصینه مثال تَقَلْسَی یَتَقَلْسَی مصدری تقلسی کیلور (بورك کیمك) .

﴿ ایکنچی باب ﴾

همزه ، نون زیادسیله اِفْعَنْلَلَ یَفْعَنْلِلُ بابیدر بونکا (اِفْعِنْلالٌ) بابی دینلور مصدری اِفْعِنْلالٌ بوباب فَعْلَلَ که مطاوعة ایچون کیلور . حَرجَمْتُ الابل فاحْرَنْجَمَتْ کبی (جیلدم توه‌لرنی بس جیولدی آنلار). صحیحنه مثال اِبْرَنْشَقَ یَبْرَنْشِقُ مصدری اِبْرِنْشاقٌ (شاد اولمق) (آغاچ چچك لنمك).

﴿ اوچونچی باب ﴾

همزه لام زیادسیله اِفْعَلَلَّ یَفْعَلِلُّ بابیدر بونکا اِفْعِلّالٌ بابی دینلور .

مصدری اِفْعِلّالٌ صحیحنه مثال اِقْشَعَرَّ یَقْشَعِرُّ مصدری اِقْشِعْرارٌ (قورقودن توکلری قابارمق) . بو اورنغه قدر ذکر قیلنغان بابلرنك مجموعی یکرمی ایکی باب اولدی وبونلر اصل بابلردر . بونلردن رباعی

مجرد ایله رباعی مزیدنڭ بابلرینه ملحق اولغان اون اوچ باب باردر انلره «ملحقات» دینلور . اوشبونلری جد ولده کوستارلدی :

	باب لر	مثال لر	معنی لری	بابلر	مثال لر	معنی لری
دحرجگه ملحقلر آلتیدر	فَعْلَلَ	شَمْلَلَ	تیز یوردی	فَعْوَلَ	جَهْوَرَ	ظاهراولدی
	فَوْعَلَ	حَوْقَلَ	ضعیف اولدی	فَعْنَلَ	قَلْنَسَ	بورك کیدی
	فَیْعَلَ	بَیْطَرَ	یارلدی	فَعْلَی	قَلْسَی	بورك کیدی
تدحرجگه ملحقلر بشدر	تَفَعْلَلَ	تَجَلْبَبَ	جلباب کیدی	تَفَوْعَلَ	تَجَوْرَبَ	چاروق کیدی
	تَفَیْعَلَ	تَشَیْطَنَ	هلاك اولدی	تَفَعْوَلَ	تَرَهْوَكَ	تکبرلندی
	* خاتونلرڭ قرغه خدمت که بارغاندە طشدن کییه تورغان کیمی			تَمَفْعَلَ	تَمَسْکَنَ	خورلق کورساتدی
احرنجامگه ملحقلر اکی	اِفْعَنْلَلَ	اِقْعَنْسَسَ	کوکراکی آلدینه چقدی	اِفْعَنْلَی	اِسْلَنْقَی	چالقان یاتدی

﴿ خـــاتمه ﴾

فا عین لام دن بری برابرنده همزه اولسه (مهموز) دیلنور . مهموز اوچ قسمدر . فا برابرنده همزه اولسه مهموز الفأ اولور . اَخَذَ کبی (آلدی) عین برابرنده همزه اولسه مهموز العین اولور . سَأَلَ کبی «صورادی» لام برابرنده همزه اولسه مهموز اللام اولور ، قَرَأَ کبی « اوقدی »

﴿ ۲۱ قاعده ﴾ همزه ساکن اولوب آلدنده‌غی حرف حرکتلی اولسه همزه‌نی شول حرکتنڭ جنسینه قلب قیلنور . راس لوم بیر کبی اصلده رَئْس لُؤْم بِئْردر . ودخی آمن اومن ایمان ایذن کبی

اصلده أَءْمَنَ أُؤْمُنْ ائْمان ائْتُمِنْ در. بو قاعده ایله قلب قیلنغان همزه‌لرنڭ آلدنده‌غی حرف همزهٔ وصلیه بولسه بو کلمه‌نی آلدینه وصل قلندقده همزه‌دن قلب قلنغان حرف‌لر کیر و همزه‌لکینه قایتارلر «منهم من یقول ائذن لی» «والذی ائتمن» کبی وصلدن مقدم ایذن، اوتمن ایدیلر.

همزه حرکتلی اولوب آلدنده‌غی حرفده حرکتلی اولسه اول وقتده همزه اوز حالنده تورور. سَأَل، لُؤم رؤف، مستهزءون سُئل سُئم مستهزئین کبی.

«۲۲ قاعده» همزه فتحه‌لی اولوب آلدنده‌غی حرف کسره‌لی یا ضمه‌لی اولسه اول وقتده همزه شول حرکتلرڭ جنسینه قلب قیلنور. میر و جون کبی اصلده مئر جؤن «۲۳ قاعده» همزه حرکتلی اولوب آلدنده‌غی حرف ساکن‌لی اولسه همزه‌نڭ حرکتنی آلنوب ایکی ساکن جمع اولدقندن همزه حذف قیلنوب همزه‌دن آلنغان حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه بیرلور یری. مسلة، ملك کبی اصلده یرأی مسئلة ملئك در: یری اصلده یرأی یا حرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق یرأی اولدی همزه حرکتلی آلدی ساکن همزه‌نڭ حرکتنی آلدق ایکی ساکن جمع اولدی همزه‌نی حذف قیلدق همزه‌دن آلنغان حرکتنی راغه بیردك یری اولدی صرفی بویله: یری یریان یرون * تری تریان یرین * تری تریان ترون * ترین تریان ترین * اری نری * یری نڭ ماضی‌یی رأی کیلور اصلده رأی اعلالی هم صرفی رمی‌نکی کبی در. رأی یری‌دن امر حاضر «ر» کیلور، صرفی رریا روا * ری ریا رین * مخاطب صیغه‌سنده وقف قیلنسه آخرینه ها کیلترلور «ره» کبی.

	ابواب	امثال	مصادر	معانی
مهموز الفاء بش بابده کیلور	فَعَلَ يَفْعِلُ	أَدَبَ يَأْدِبُ	مَأْدَبَةٌ	آشقه دعوة قیلمق
	فَعَلَ يَفْعُلُ	أَخَذَ يَأْخُذُ	أَخْذٌ	آلمق . .
	فَعَلَ يَفْعُلُ	أَهَبَ يَأْهُبُ	أُهْبَة	حاضرلنمك
	فَعِلَ يَفْعَلُ	أَرِجَ يَأْرَجُ	أَرَجٌ	خوش ایس قوقمق
	فَعُلَ يَفْعُلُ	أَسُلَ يَأْسُلُ	أَسْلٌ	اوزایمق
مهموز العین اوچ بابده	فَعَلَ يَفْعَلُ	رَأَى يَرَى	رُؤْيَةٌ	کورمك
	فَعِلَ يَفْعَلُ	يَئِسَ يَيْئَسُ	يَأْسٌ	امید کیسمك
	فَعُلَ يَفْعُلُ	لُؤُمَ يَلْؤُمُ	لُؤْمٌ	بد اصل اولمق
مهموز اللام دورت بابده کیلور	فَعَلَ يَفْعَلُ	سَبَأَ يَسْبَأُ	سَبْاءٌ	یاقمق
	فَعِلَ يَفْعَلُ	صَدِؤَ يَصْدَؤُ	صَدْأَةٌ	تیمر طوتقمق
	فَعِلَ يَفْعِلُ	هَنِاءَ يَهْنَاءُ	هِنَاءَةٌ	آش سنكمك
	فَعُلَ يَفْعُلُ	جَرُؤَ يَجْرُؤُ	جُرْأَةٌ	بهادرلق قیلمق

قد وقع الفراغ من تأليفه سنة الف وثلثمائة واحدى عشرة على يد العبد الفقير الى عون ربه القدير عبد الرحمن بن اسماعيل بن عمر الحاجطرخانى وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله واصحابه اجمعين . ١٣١١ سنه